

Ekonomická univerzita v Bratislave
Národohospodárska fakulta

Evidenčné číslo: 101006/I/2023/36109009596993796

Daňová morálka podnikateľov

Diplomová práca

2023

Bc. Jakub Fenik

Ekonomická univerzita v Bratislave
Národohospodárska fakulta

Daňová morálka podnikateľov

Diplomová práca

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Študijný program: Financie a dane

Školiace pracovisko: Katedra financií

Vedúci záverečnej práce: Ing. Denisa Ihnatišinová, PhD.

Bratislava 2023

Bc. Jakub Fenik

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne, a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

Podpis autora

Pod'akovanie

Touto cestou by som rád poďakoval vedúcej mojej diplomovej práce, pani Ing. Denise Ihnatišinovej, PhD. za cenné rady, hodnotné odporúčania a odbornú pomoc pri vypracúvaní diplomovej práce.

ABSTRAKT

FENIK, Jakub: *Daňová morálka podnikateľov*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; katedra financií. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Denisa Ihnatišinová, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2023, 55s.

Cieľom záverečnej práce je posúdenie stavu a vývoja daňovej morálky na Slovensku. Práca je rozdelená do 3 kapitol. Obsahuje 8 grafov, 0 tabuliek a 6 príloh. Prvá kapitola je venovaná daniam, s ktorými sa podnikateľ stretáva a daňovej morálke, spolu s jej determinantmi. V ďalšej časti sa charakterizuje cieľ práce, metodiku práce a metódy skúmania. Záverečná kapitola sa zaoberá objasňovaním vplyvu jednoduchosti platenia daní, indikátorov politického charakteru a daňovej medzery na DPH na daňovú morálku podnikateľov. Výsledkom riešenia danej problematiky je zhodnotenie daňovej morálky podnikateľov na Slovensku pomocou zodpovedania čiastkových otázok.

Kľúčové slová: daň, daňová morálka podnikateľov, daň z pridanej hodnoty, daňová medzera, index korupcie, tieňová ekonomika, index dôvery vo vládu

ABSTRACT

FENIK, Jakub: *Tax morale in businesses*- University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Department of Finance. - Thesis supervisor. Denisa Ihnatišínová, PhD. - Bratislava. NHF EU, 2023, 55p.

The aim of the thesis is to assess the state and development of tax morality in Slovakia. The thesis is divided into 3 chapters. It contains 8 graphs, 0 tables and 6 annexes. The first chapter is devoted to taxes faced by the entrepreneur and tax morale, together with its determinants. The next section describes the aim of the thesis, the methodology of the thesis and the methods of investigation. The final chapter deals with the clarification of the impact of ease of paying taxes, policy indicators and the VAT tax loophole on entrepreneurs' tax morale. As a result of addressing the given issue, the tax morale of entrepreneurs in Slovakia is evaluated by answering sub-questions.

Key words: tax, business tax morale, value added tax, tax gap, corruption index, shadow economy, trust in government index

Zoznam tabuliek a grafov

Zoznam grafov:

Graf 1: Daňová medzera DPH	18
Graf 2: Časové zaťaženie daňových povinností v hodinách za rok	33
Graf 3: Skóre platenia daní	35
Graf 4: Index dôvery vo vládu	37
Graf 5: Index korupcie	39
Graf 6: Veľkosť tieňovej ekonomiky v % HDP	40
Graf 7: Daňová medzera na DPH v SR.....	42
Graf 8: Daňová medzera na DPH	44

Obsah

Úvod.....	10
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	13
1.1 Daň vo vzťahu k podnikaniu.....	13
1.1.1. DPH ako podnikateľská daň	17
1.2 Daňová morálka	18
1.3 Legislatívne nástroje podporujúce daňovú morálku v SR	24
2. Cieľ práce, Metodika práce a metódy skúmania.....	30
3. Výsledky práce a diskusia.....	32
3.1 Vplyv jednoduchosti platenia daní na daňovú morálku.....	32
3.2 Indikátory politického charakteru	36
3.3 Daňová medzera na DPH v krajinách EÚ.....	41
4 Diskusia	47
Záver	50
Zoznam použitej literatúry	52
Prílohy.....	55

Úvod

Keď hovoríme o daňovej morálke, tak je dôležité najskôr pochopiť, ako daň v ekonomike funguje. Daň a problematika s ňou spojená naskytuje dva základné uhly pohľadu, akými možno na ňu pozerat'. Prvým z nich je pohľad zo strany subjektu dane, teda osoby, ktorá je zaťažená daňovou povinnosťou. Z tohto pohľadu je zásadný v prvom rade jej dôchodkový efekt, nakoľko pre daňový subjekt daň predstavuje náklad, ktorým sa znižuje jeho disponibilný dôchodok. Je teda prirodzené, že v každej ekonomike sa nájde určitý počet jedincov, ktorí sa snažia vyhýbať sa daňovým povinnostiam. Na druhej strane pohľadu vystupuje štát ako správca dane. Štát si vynucuje od daňových subjektov platenie daní nakoľko predstavujú kľúčovú zložku štátneho rozpočtu. Je tak hlavne v jeho záujme, aby boli daňové príjmy stabilné a v dostatočnej výške. Tieto záujmy podkladá zákonmi, ktorými udeľuje daňové povinnosti, pričom v zákonoch upravuje aj tresty a sankcie pre prípad, že by si daňový subjekt odmietal svoje povinnosti plniť.

Pomocou spektra použitej literatúry je v práci objasnený význam daní a ich prepojenie s podnikateľským prostredím. Ďalej literatúra popisuje podstatu daňovej morálky, spolu s faktormi, ktoré majú podľa skúmaní vplyv na jej úroveň. Okrem uvedeného je obsahom teoretickej časti aj legislatívny rámec Slovenskej republiky, ktorý vypovedá o indexe daňovej spoľahlivosti, a o sankciách súvisiacich s nedodržiavaním daňových povinností, plynúcich z daňového poriadku a trestného zákona.

Daňová morálka ako taká je stále málo preskúmaná téma. Stredobodom jej záujmu je predovšetkým pochopiť prečo sa niektoré subjekty dane vyhýbajú svojim povinnostiam a jasne definovať faktory, ktoré pozitívne, alebo negatívne ovplyvňujú vyhýbanie sa týmto povinnostiam. Rozličné záujmy však vystupujú pri výskume daňovej morálky u jednotlivcov a podnikateľov. Rozhodnutia jednotlivcov sú determinované skôr subjektívnymi vlastnosťami a tak aj ich daňová morálka je viac ovplyvnená vekom, dosiahnutou úrovňou vzdelania, náboženstvom, a podobne. Uvedené faktory môžu mať viditeľný efekt aj pri posudzovaní daňovej morálky podnikateľov, avšak je viac prítomný pri podnikoch jednotlivcov, prípadne pri malých a stredných podnikoch. V tých je totižto politika podniku a na ňu naviazané podnikové rozhodovanie viac závislé na subjektívnom

rozhodovaní jednotlivca, kým rozhodovacie procesy vo veľkých podnikoch sú výsledkom širšej skupiny ľudí.

Daňová morálka podnikateľov tak predstavuje veľmi podobnú problematiku ako daňová morálka jednotlivcov. Odlišnosti sú viditeľné v prvom rade vo faktoroch, ktoré determinujú jej stav. Podnikatelia vo svojom podniku totiž nerobia rozhodnutia na základe osobných preferencií, no uvažujú v prvom rade nad možnosťou čo najvyšších výnosov alebo maximalizácie trhového podielu. Preto sa snažia svoje podnikateľské aktivity sústreďovať v krajinách s vyvinutým podnikateľským prostredím. Krajiny, kde je daňový systém jednoduchý a nepredstavuje pre podnikateľa veľkú záťaž, v podobe náročnej a neprehľadnej administratívy a s tým spojeného časového bremena, ponúkajú lepšie podmienky pre podnikanie. Podnikatelia tak môžu viac času venovať zárobkovým aktivitám a čelia nižším nákladom na právne a daňové poradenstvo, na ktoré by boli odkázaní v zložitom daňovom systéme. Neprehľadný a komplikovaný daňový systém je náchylný na omyly daňových subjektov čoho výsledkom je porušovanie predpisov z nepozornosti. V konečnom dôsledku, daňový systém ktorý je považovaný za jednoduchý z hľadiska byrokracie a časovej náročnosti, odrádza podnikateľov od snahy konať za hranicami zákona a tak aj prijímať riziko sankcií a trestov.

Praktická časť práce okrem jednoduchosti plnenia daňových povinností, skúma problematiku aj z pohľadu politického zázemia krajiny. Verejná správa je súčasťou verejného sektora, ktorý je pod vládnu administratívou. Na podnikateľské prostredie však má podstatný vplyv. Kvalita verejného sektora sa odzrkadľuje na daňovej istote. Pre podnikateľov je prínosnejšie sústreďovať svoje aktivity v krajine s vyššou daňovou istotou a participovať na jej daňovom systéme, ako podnikateľ v skorumpovanom štáte, kde by sa svojich práv musel domáhať uplácانím.

Viditeľný obraz o daňovej morálke poskytuje veľkosť daňovej medzery. Tá hovorí o tom aká časť dane mala byť vybraná, no z rôznych dôvodov nebola. Keďže je predmetom výskumu problematika zameraná na podnikateľov, daňová medzera v práci je zameraná na DPH. Pomocou nej sa v práci hodnotí ako poctivo odvádzajú vo svojich krajinách túto daň podnikatelia.

Jednoduchý a prehľadný daňový systém eliminuje omyly z nepozornosti podnikateľov pri plnení daňových povinností a tak znižuje riziko nevedomých daňových podvodov. Nízka korupcia, dôverná vláda ako aj nízka úroveň korupcie na druhej strane

podávajú pozitívny obraz o kvalite inštitucionálnej infraštruktúre, ktorá stimuluje legálne podnikateľské aktivity. Spolu tieto faktory poskytujú dostatočný obraz o tom, ako sú podnikateľské subjekty jednotlivých krajín motivované podieľať sa na daňovom systéme. Tento pohľad podporuje aj výsledok predmetu výskumu, ktorý sledoval vývoj a vplyv jednoduchosti plnenia daňových povinností, ako aj politického zázemia v krajinách Európskej únie.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Problematika daňovej morálky sa zakladá na ochote fyzických a právnických osôb plniť si daňové povinnosti podľa platných zákonov jurisdikcií, pod ktoré spadajú. Dane zväčša tvoria majoritnú zložku príjmov štátnych rozpočtov, a preto je predovšetkým v záujme vedúcich zložiek jednotlivých štátov, aby boli tieto povinnosti daňových subjektov dodržané, bez ohľadu na snahu, dôvody, alebo motiváciu sa im vyhnúť.

Na druhej strane prevláda snaha daňových subjektov o znižovanie základu dane a tým aj daňovej povinnosti. Tento proces predstavuje zníženie nákladov, resp. zvyšovanie disponibilného dôchodku daňovníka, alebo zisku podniku, a teda čiastočné obmedzenie alebo úplne eliminovanie dopadu dôchodkového efektu dane. Daňovníci pritom majú možnosť ovplyvňovať výšku dane efektívnou optimalizáciou daňovej povinnosti, alebo vyhýbaním sa daňovej povinnosti, čo vo výsledku znamená porušovanie daňových zákonov a vystavovanie sa riziku určitej formy trestu v prípade, že daňová správa štátu zaznamená túto skutočnosť. Pri posudzovaní tejto problematiky je teda kľúčové zadefinovať, a správne pochopiť rozdiel, kedy si platca dane plní svoje povinnosti vyplývajúce zo zákona, ďalej kedy sa pre proces minimalizácie daňovej povinnosti využívajú legálne spôsoby optimalizácie, a kedy sú tieto spôsoby už za hranicami legislatívy a subjekt sa dopúšťa protiprávných únikov na daniach.

1.1 Daň vo vzťahu k podnikaniu

Plnenie daňových povinností Roth a kol. vysvetľujú tak, že subjekt dane podáva všetky potrebné daňové priznania v zákonom stanovených lehotách, a ďalej že tieto priznania uvádzajú presne vypočítanú daňovú povinnosť v súlade s daňovým poriadkom štátu, právnymi nariadeniami a súdnymi rozhodnutiami platnými v čase podania daňového priznania.¹ Z uvedeného vysvetlenia vyplýva zjavný rozdiel medzi plnením a neplnením daňových povinností. Poctivé dodržiavanie daňových predpisov však predstavuje

---

¹ ROTH, J. A. - SCHOLZ J. T. - DRYDEN WITTE, A. Taxpayer Compliance. In SOUR, L. An Economic Model of Tax Compliance with Individual Mortality and Group Conformity.. In *Economía Mexicana Nueva Época*. [online]. 2004. roč. XIII č. 1. s 45. [cit 2022-11-11] MPRA Paper No. 50334, Dostupné na: <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/50334/>

komplexný proces, pri ktorom sa od daňovníka vyžaduje zodpovedné vedenie záznamov, dochvilne a dôsledné podávanie daňových priznaní, a zaplatenie všetkých daní z nich vyplývajúcich. Za nedodržanie daňových povinností sa považuje napríklad nedodržanie zákonom stanovenej lehoty na podanie daňových priznaní, v prípade, že platca dane nepožiadal správcu dane o odklad lehoty, nesprávne vypočítanú výšku daňovej povinnosti, alebo nezaplatenie vyrubenej dane v zákonom určenom čase. Daňovník sa pritom môže dopustiť porušenia daňových predpisov z dvoch dôvodov: omylom alebo vedomou snahou o vyhnutie sa daňovej povinnosti. V prvom prípade môže ísť o situáciu, kedy daňovník nevedomým omylom nesprávne vypočítal výšku daňovej povinnosti a zaplatil správcovi nižšiu alebo vyššiu daň, než bol v skutočnosti povinný zaplatiť. Druhý dôvod predstavuje situáciu, kedy daňovník, s úmyslom znížiť svoje daňové náklady, zámerne zle vypočíta konečnú výšku daňovej povinnosti. Výsledná situácia oboch prípadov je rovnaká, a to vznik nesúladu medzi daňovou povinnosťou plynúcou zo zákonov a skutočne zaplatenou daňou, a to aj napriek odlišnej motivácii daňovníkov. V prípade zákonného preukázania, že daňovník úmyselne nedodríava daňové zákony, a vedome znižuje daňovú povinnosť vyhýbaním sa plateniu daní, ide však o daňový únik. Voči takejto forme správania následne správca dane, alebo iný zodpovedný orgán, vyvodí následky sankčného charakteru, a následne vymáha nezaplatenú časť dane.

Definovaniu daňového úniku a rozdelenia, kedy ide o vyhýbanie sa plateniu daní legálnou daňovou optimalizáciou, a v ktorých prípadoch je snaha o minimalizáciu daňovej povinnosti za hranicou zákona a považuje sa za daňový únik, sa venovali viacerí autori. Široký a kol. členia vyhýbanie sa plateniu daní a daňový únik na základe hraníc zákona. Vyhýbanie sa plateniu považujú za činnosť v súlade so zákonom, pri ktorej daňovník využíva všetky dostupné úľavy na daniach, výnimky, oslobodenia, formy zdanenia a ďalšie legislatívne ustanovenia plynúce pre jeho prospech. Naopak, daňový únik popisujú ako aktivitu s rovnakým zámerom, no v tomto prípade ide o protizákonnú aktivitu bez ohľadu na úmysel. V prípade, že kontrolné orgány preukážu takéto správanie, jedná sa o priestupok alebo trestný čin, a daňovník znáša určitú formu sankcií, akou môžu byť pokuty, penále alebo tresty odňatia slobody. Tieto sankcie častokrát závisia od toho, či bolo dokázané, že daňový únik je úmyselný, ako aj od veľkosti jeho rozsahu.² V praxi však môže byť hranica medzi optimalizáciou dane a daňovým únikom častokrát nie veľmi jasná.

---

² ŠIROKÝ, J. a kol. 2008. *Daňové teórie – s praktickou aplikáciou*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. 301 s. IBSN 978-80-7400-005-8.

Samotní autori sa častokrát nezhodnú na tom, čo sa považuje za daňový únik, pričom viacerí zastávajú názor, že daňovým únikom je aj využívanie legálnych prostriedkov minimalizácie výšky daní, pokiaľ sú v nesúlade s pôvodnou ideou legislatívy. Komplikovanosť daňových zákonov, množstvo výnimiek, ako aj ich rozdielny výklad či časté novelizácie, však napomáhajú nelegálnym daňovým únikom z nedbalosti. Daňovníci mnohokrát nie sú dokonale informovaní o všetkých náležitostiach, a tak sa kvôli neznalosti, alebo nedbalosti môžu dopúšťať nelegálnych daňových únikov bez toho, aby si to uvedomovali.

V prípade, že správca dane zistí nezrovnalosti alebo chyby v daňovom priznaní, môže to vyvolať pochybnosti o daňovníkovom dodržiavaní predpisov a domnienku, že daň bola vypočítaná chybne, s úmyslom o daňový únik. Kontrolné orgány alebo správca následne uložia daňovníkovi určitú sankciu za nedodržanie daňových predpisov. Uložené sankcie závisia od samotnej legislatívy štátu, v ktorom ku konaniu dochádza, no aj od veľkosti a stupňa závažnosti zistených nezrovnalostí. Nie vždy preto musí ísť o trestný čin, ktorého konanie by sa končilo trestom odňatia slobody daňovníka, ale sankcia môže byť aj vo forme dorubenia nezaplatenej alebo utajenej dane, a finančných odškodnení vo forme pokút, penále alebo úrokov.

Pre lepšie pochopenie skúmanej problematiky, by som chcel odpovedať na otázku - čo je to daň? Daň možno definovať viacerými spôsobmi, v závislosti od pohľadu na jej problematiku, no vo svojej všeobecnej podstate predstavuje daň určitú formu fiškálneho vzťahu medzi štátom a daňovým subjektom. Podľa Pekovej je daň historickou kategóriou. Autorka popisuje, že podstata dane sa zakladá v prvom rade na existencii štátu, resp. na existencii územných samosprávnych celkov, ktoré následne zabezpečujú výbery daní. Samotná existencia daní je pritom kľúčová pre verejné rozpočty, nakoľko spolu s povinnými príspevkami na sociálne zabezpečenie a verejné zdravotné poistenie tvoria majoritný podiel na verejných príjmoch. Daň je ďalej v publikácii autorky charakterizovaná ako povinná, pravidelne sa opakujúca, zákonom stanovená, nenávratná a neekvivalentná platba.³ Na základe uvedeného vysvetlenia možno vyvodiť, že daňovník pri platení daní nepozná protihodnotu sumy, a teda nedostáva okamžite za platbu dane ekvivalent v podobe konkrétneho statku, služby, alebo nejakej formy finančného transferu. Platca dane okrem toho z pravidla nemá nárok na vrátenie tejto platby. Na vrátenie má nárok jedine ak zaplatí

---

³ PEKOVÁ, J. 2002. *Veřejné finance : úvod do problematiky*. 2. vyd. Praha : ASPI Publishing, 2002. 453 s. ISBN 80-86395-19-7.

vyššiu sumu ako by mal, čím mu vznikne daňový preplatok. Je zrejmé, že daňovníci by neboli ochotní platiť dane, ak by ich výber spočíval v dobrovoľnom rozhodnutí, preto je pre štát nevyhnutné vynútiť ich platenie podmienkou nedobrovoľnosti, a uložiť povinnosť ich platenia zákonmi. V zákonoch týkajúcich sa daní štát taktiež definuje ako často a v akej výške sú daňovníci povinní platiť tieto vynútené platby, ako aj ďalšie podstatné náležitosti, teda aj to, ktorá úroveň verejnej správy môže daň uvaľovať alebo ktorej úrovni verejnej správy bude plynúť výnos, prípadne podiel výnosu z daní.

Peková v publikácii ďalej objasňuje dôležitosť daní v ekonomike, so zameraním na ich funkcie. Medzi základné autorka radí alokačnú, distribučnú a stabilizačnú funkciu.⁴ Alokačná úloha daní je spomedzi vymenovaných najstaršia. Jej význam spočíva v tom, že dane tvoria neoddeliteľnú zložku verejných príjmov. Teda na základe daňových príjmov sú verejné správy schopné zabezpečiť financovanie verejných statkov, služieb a celkových verejných potrieb. Ďalšou funkciou je distribučná. Úloha distribúcie existuje, aby pomocou nej bolo možné znížiť alebo aspoň čiastočne eliminovať príjmové a majetkové rozdiely medzi ekonomickými subjektami. Funguje tak na princípe sociálnosti a solidárnosti daňového systému. Dôležitým prvkom distribučnej funkcie je progresivita zdaňovania, keďže spomenutý prvok spôsobí, že vysokopríjmoví daňovníci prispievajú do zložiek verejných rozpočtov vo väčšej miere a vo väčšej hodnote ako nízkoopríjmoví. Stabilizačná funkcia daní napomáha konsolidovať tempo rastu produktu v ekonomike, priblížiť sa k úrovni plnej zamestnanosti a plneniu ďalších makroekonomických cieľov. Ako podstatný nástroj stabilizačnej funkcie môže vystupovať progresivita v dôchodkových daniach, ktorá zmierňuje tempo rastu agregátneho dopytu v expanziách, a naopak spomaľuje pokles v recesiách. Funguje teda ako automatický stabilizátor, ktorý ovplyvňuje veľkosť dôchodkového efektu dane.

V podnikateľskom prostredí však nie sú subjekty na trhu ovplyvňované všetkými daňami rovnako, a niektoré na nich majú značnejší vplyv ako ostatné, pričom nie pre každú daň môžu podniky figurovať ako daňové subjekty. Výška čistého zisku, respektíve aj základu dane, u podnikateľov sa odvíja, okrem vnútornej politiky, cieľov podniku, alebo hospodárskeho vývoja a ďalších dôležitých aspektov, predovšetkým aj od legislatívy v oblasti DPH, a zdaňovania príjmov právnických osôb.

---

⁴ PEKOVÁ, J. 2002. *Verejné finance : úvod do problematiky*. 2. vyd. Praha : ASPI Publishing, 2002. 453 s. ISBN 80-86395-19-7.

1.1.1. DPH ako podnikateľská daň

Široký v publikácií popisuje, že DPH sa viaže výslovne k určitému územnému celku, respektíve štátu, a tak zdaňuje len pridanú hodnotu vyprodukovanú iba v rámci konkrétneho územia. Samotní podnikatelia, vystupujúci ako platcovia tejto dane, vypočítavajú výšku daňovej povinnosti pre daň len z hodnoty, ktorú pridali poskytovanému výrobku alebo službe, na konkrétnom stupni výroby, ktorého sa zúčastnili.⁵ V praxi to znamená, že ak podnikateľ kúpil polotovár a následne ho spracoval v konečnej časti výrobného procesu na finálny produkt, ktorý neskôr predal konečnému spotrebiteľovi, daňová povinnosť podnikateľa pre účely DPH bude vychádzať z nasledovného rozdielu: predajná cena výrobku bez DPH – nákupná cena polotovaru bez DPH. Z uvedeného rozdielu vypočíta výšku dane v závislosti od jej sadzby. Suma dane zo všetkých stupňov výrobného reťazca sa v konečnom dôsledku kumuluje a pri predaji konečnému spotrebiteľovi je už zahrnutá v cene statku a teda postihne každého spotrebiteľa.

Schultzová a Rabatinová uvádzajú ako najzásadnejšie pozitívum dane z pridanej hodnoty hlavne to, že postihne každého. Medzi ďalšie kladné stránky dane uvádzajú aj široký záber predmetu zdanenia, ako aj to, že všetci daňovníci, ktorí sú platiteľmi tejto dane, sú nútení nedobrovoľne znášať úlohu neplateného výbercu dane. Okrem spomenutého publikácia uvádza výhodu DPH aj z pohľadu jednoduchého princípu kontroly, keďže napríklad v prípade, že subjekt výrobného reťazca si bude chcieť uplatniť odpočítanie dane, bude musieť disponovať daňovým dokladom, ktorý vystavil jeho dodávateľ na predošlom stupni výrobného procesu. Aj napriek jednoduchému princípu kontroly je však kontrolný proces náročný najmä z administratívneho hľadiska.⁶

Daň z pridanej hodnoty tvorí hlavnú zložku príjmov štátneho rozpočtu. Podľa slovenskej legislatívy funguje v sústave daní ako nepriama univerzálna daň zo spotreby tovarov a služieb, ktorá zaťažuje každú osobu dosahujúcu zisky z akejkoľvek nezávislej ekonomickej činnosti, čiže podnikania, definovaného v druhom odstavci § 3 Zákona o dani z pridanej hodnoty.⁷ Teda podľa zákona, výnosy podliehajúce uvedenej dani nemôžu plynúť

---

⁵ ŠIROKÝ, J. a kol. 2008. *Daňové teórie – s praktickou aplikáciou*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. 301 s. IBSN 978-80-7400-005-8.

⁶ SCHULTZOVÁ, A., RABATINOVÁ, M. 2011. *Dane zo spotreby*. 2. vyd. Bratislava : Ekonóm, 2011. 234 s. IBSN 978-80-225-3293-8.

⁷ § 3 Zákona č. 222/2004 z 6. apríla 2004 o dani z pridanej hodnoty

zo zamestnaneckého alebo obdobného pracovnoprávneho vzťahu. Podnikajúca osoba je však povinná vystupovať ako platca uvedenej dane až po prekročení štátom stanovenej hranice ročného obratu vo výške 49 790 eur. Pokiaľ však podnikateľ nedisponuje dostatočnými výnosmi pre splnenie podmienky pre povinnú registráciu pre daň, môže sa pre daň za určitých podmienok registrovať aj dobrovoľne. Podľa legislatívy platnej na Slovensku sú daňové subjekty registrované pre DPH povinné podávať daňové priznanie, ako aj platiť príslušnú daň do štátneho rozpočtu v mesačnom alebo štvrtročnom intervale. Zákony, okrem iného, taktiež upravujú sadzbu dane v závislosti od poskytovaného statku alebo služby. Legislatíva platná v Európskej Únii stanovuje, že členské štáty musia mať základnú sadzbu vo výške minimálne 15%. Ďalej majú členské štáty nárok na jednu alebo dve znížené sadzby dane, s podmienkou minimálnej výšky 5% a aplikáciou možnou len na osobitný druh tovaru alebo služieb, ktorý smernica definuje.⁸

1.2 Daňová morálka

Problematika daňovej morálky je vo svojej podstate zložitá, nakoľko ju ovplyvňuje viacero odlišných faktorov, ktoré sťažujú jej meranie. Patrí sem napríklad rozsiahlosť tieňovej ekonomiky, o ktorej je náročné získať úplne pravdivú informáciu. Ďalším činiteľom môže byť pochopenie motivácie daňovníkov ku plateniu daní, pričom to, ako veľmi sú daňovníci motivovaní k dodržiavaniu daňových opatrení, závisí od viacerých faktorov a okolností a môže sa časom meniť. Opatrenia štátu vplývajúce na ochotu daňovníkov k dodržiavaniu poctivého platenia daní sú rôzne a spolu s ďalšími, aj neekonomickými faktormi, ovplyvňujú daňovú morálku.

Podľa OECD je daňová morálka všeobecne definovaná ako vnútorná motivácia platiť dane, pričom predstavuje životne dôležitý aspekt každého daňového systému. Každý daňový systém totiž predpokladá dobrovoľné dodržiavanie daňových povinností v prípade väčšiny svojich príjmov. Vo vnímaní daňovej morálky podnikateľov a jednotlivcov však existujú nielen podobnosti, ale aj značné rozdiely. Zásadné rozdiely vyplývajú hlavne z faktorov motivácie, ktoré vedú jednotlivca, respektíve podnik k určitej úrovni poctivosti pri dodržiavaní daňových povinností. Jednotlivci sú pri platení daní zväčša ovplyvňovaní

---

⁸ Smernica 2006/112/ES z 28. novembra 2006 – o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty

faktormi ako sú: výška daňového zaťaženia, vek, rozsah dosiahnutého vzdelania, pohlavie, vplyv náboženstva, alebo dôvera vo vládu. Vymenované faktory môžu taktiež odzrkadľovať dodržiavanie daňových zákonov zo strany podnikateľov, no ich vplyv je nepriamo úmerný veľkosti podnikov. Faktory ovplyvňujúce jednotlivcov teda majú výraznejší vplyv na malé a stredne veľké podniky, keďže nemajú hlavnú pôsobnosť na medzinárodnom trhu, ich organizačná štruktúra nie je tak zložitá ako je to u veľkých podnikov, a pri rozhodovacích a organizačných procesoch zohráva úlohu aj ľudský faktor a osobné presvedčenie majiteľov, respektíve manažérov.⁹ Rozdiel v daňovej morálke pri jednotlivcoch a podnikoch spočíva aj v tom, že jednotlivci majú podstatne menej príležitostí o daňové úniky, keďže za jednotlivcov, predovšetkým zamestnancov, odvádza daň, ako aj výdavky na sociálne zabezpečenie ich zamestnávateľ.

Daňová morálka podniku sa zameriava na dodržiavanie daňových predpisov podnikateľskými subjektami, pričom podnikom sa podľa zákona rozumie: „Súbor hmotných, ako aj osobných a nehmotných zložiek podnikania. K podniku patria veci, práva a iné majetkové hodnoty, ktoré patria podnikateľovi a slúžia na prevádzkovanie podniku alebo vzhľadom na svoju povahu majú tomuto účelu slúžiť.“¹⁰ Ekonomická definícia podniku vo všeobecnosti udáva, že pojmom „podnik“ môžeme chápať súhrn ekonomických a organizačných usporiadaní a procesov, ktorých prvoradým cieľom je dosahovanie podnikateľského zisku. Ako už bolo spomenuté pri problematike týkajúcej sa jednotlivcov, činitele, ktoré ovplyvňujú dodržiavanie, respektíve porušovanie, daňových zákonov podnikmi, sú rozsiahlejšie a zložitejšie. Na daňovú morálku podnikov vplýva okrem iného ich veľkosť, ako aj geografický rozsah ich pôsobnosti. Dôležité je taktiež sledovať i determinanty daňového systému, v ktorom sa podnik nachádza.

Tieňová ekonomika zohráva neodlučiteľnú úlohu pri skúmaní poctivosti dodržiavania daňových predpisov. Čierny trh je v určitej miere prítomný v každej ekonomike. Disponuje obchodmi so statkami a službami, ktoré daňovníci nezahŕňajú do základu dane v daňovom priznaní, a teda v konečnom dôsledku z nich neodvádzajú daň. Podľa štúdie európskeho parlamentu predstavuje tieňová ekonomika súhrn ekonomických aktivít, ktoré sú utajované pred úradmi, z peňažných, regulačných a inštitucionálnych dôvodov. Peňažné dôvody sú v jednoduchosti opísané ako vyhýbanie sa plateniu daní

---

⁹ OECD. 2019. *Tax Morale: What Drives People and Businesses to Pay Tax?*. [online]. OECD Publishing. Paris 2019. [cit 2023-02-12], Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1787/f3d8ea10-en>.

¹⁰ § 5 Zákona č. 513/1991 z 5. novembra 1991 Obchodný zákonník.

a príspevkov na sociálne zabezpečenie z finančných dôvodov. Regulačné dôvody znamenajú hlavne obchádzanie a ignorovanie vládnej byrokracie a inštitucionálne dôvody zahrňujú korupciu v krajine, chabú inštitucionálnu kvalitu a slabú vymožitelnosť práva v štáte. Vo všeobecnosti sú práve inštitucionálne dôvody základným prvkom existencie a prípadného rozmachu neformálnej ekonomiky vo väčšine krajín.¹¹ Kombinácia uvedených faktorov spolu s neefektívnou vládou a komplikovaným regulačným a daňovým systémom s vysokým zaťažením, môže viesť k zníženiu snahy podnikov pri čestnom plnení svojich daňových povinností. Táto situácia v konečnom dôsledku vedie k nižšej daňovej morálke, čo má za následok, že daňové subjekty majú väčšiu motiváciu podieľať sa na ekonomických aktivitách v tieňovej ekonomike.

Štúdia od Journal of World Business potvrdzuje tvrdenia výskumu európskeho parlamentu, keď popisuje, že daňová morálka negatívne koreluje s činnosťami tieňovej ekonomiky a pozitívne koreluje s priamou demokraciou. Je možné to vysvetliť pomocou rozdielov v spravodlivosti daňových správ, mierou spravodlivosti fiškálnej výmeny vnímanou daňovníkmi, postojom k príslušnej vláde, rozdielmi v kultúre, ktoré tiež ovplyvňujú demografiu a ďalšími faktormi.¹² Dôveru vo vládu a korupciu ako súčasť tieňovej ekonomiky v krajine je dôležité sledovať v prvom rade preto, že tieto indikátory odzrkadľujú investičné a podnikateľské prostredie, ktoré je kľúčové pre fungujúci obchod. Samotné podniky totiž uznávajú, že pôsobenie sústredené v rámci fungujúcej regulácie je prínosné minimálne z hľadiska, že subjekty vedia čo očakávať. Inak povedané, podnikatelia radšej koncentrujú svoje aktivity v krajinách, v ktorých majú väčšiu daňovú istotu. V krajinách s vyššou daňovou istotou sa podnikatelia, na rozdiel od podnikateľov v skorumpovaných krajinách, nemusia domáhať svojich práv uplácانím štátnych zamestnancov. Inštitucionálna infraštruktúra fungujúca na vyššej úrovni, spojená s dôverou vo vládu a prehľadným daňovým systémom, tak tvoria prostredie v ktorom daňovníci prispievajú na fungovanie štátu s väčšou ochotou.

Okrem uvedených činiteľov, ktoré pôsobia na úroveň daňovej morálky je nutné popísať aj dôležitosť administratívneho a časového zaťaženia. Tieto spôsoby zaťaženia

---

¹¹ SCHNEIDER, F., ASLLANI, A. 2022. *Taxation of the Informal Economy in the EU*. [online]. European Parliament. Luxembourg 2022. [cit: 2023-03-22] , Dostupné na internete: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/734007/IPOL_STU\(2022\)734007_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/734007/IPOL_STU(2022)734007_EN.pdf)

¹² KEMME, D. - PARIKH, B. - STEIGNER, T. 2020. *Tax Morale and International Tax Evasion*. [online]. Journal of World Business. 2020. [cit 2023-03-20] , Dostupné na, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1090951619301488#bib0060>

daňovníka sú úzko prepojené. Je zrejmé, že daňovník v krajine s menej prehľadným daňovým systémom a vysokým administratívnym zaťažením vynaloží pri daňových povinnostiach voči štátu viac času a zdrojov. The World bank na základe výskumu tvrdí, že pre fungujúci daňový systém, ktorý poskytuje prínosné služby a podporuje programy zlepšujúce ekonomické prostredie, je nevyhnutné zodpovedné dodržiavanie daňových zákonov zo strany daňových subjektov. Efektívny spôsob ako dosiahnuť svedomité správanie v súlade s predpismi, je snaha o tvorenie a udržanie predpisov, pravidiel, zákonov a nariadení v čo najjednoduchšej podobe a v čo najjasnejšom znení. Príliš komplikované daňové systémy sú spojené s vysokými daňovými únikmi. Ekonomiky, ktoré vyžadujú vyššie náklady na splňanie zákonom stanovených povinností, sa zvyčajne spájajú s neformálnym sektorom ekonomiky, s ním spojenou rozšírenou korupciou a následne menšími investíciami v krajine zo strany firiem. Naopak ekonomiky, ktoré disponujú jednoduchým a zároveň dobre navrhnutým daňovým systémom, vytvárajú prostredie stimulujúce podnikateľskú aktivitu. So zvýšenou aktivitou podnikov v krajine rastú aj firemné investície a rozrastajúce sa firmy podporujú zamestnanosť. Jednoduchosť platenia daní, či už z administratívneho alebo časového hľadiska, je tak kľúčovým determinantom pri rozhodovaní sa firmy o vstupe na trh, pričom takýto determinant je podľa výskumu dôležitejší ako výška sadzieb daní.¹³ Daňové správy by tak mali dbať na to, aby sa učili aktívne využívať moderné technológie, ktoré následne implementujú do systému. Digitalizácia v tejto oblasti je nevyhnutá a prináša prospech pre daňové subjekty z hľadiska zníženia časovej náročnosti a zlepšenia dostupnosti informácií, ako aj pre správcu, ktorý touto formou dokáže efektívne zvyšovať dodržiavanie pravidiel a zlepšovať zber a analýzu údajov.

Ako sme už v predošlej časti spomenuli, podnikateľov sa nedotýkajú všetky druhy daní. Pri skúmaní problematiky daňovej morálky u podnikateľov je okrem iného podstatné, sledovať výber DPH, a teda konkrétne časť DPH, ktorá nebola vybraná do štátneho rozpočtu, no podľa zákonov mala byť. Daňová medzera je indikátor, ktorý sleduje celkový potenciál výberu DPH v rámci ekonomiky.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky v štúdií zaoberajúcej sa daňovou medzerou popisuje, že daňová medzera predstavuje predovšetkým rozdiel medzi potenciálnym výnosom DPH a DPH, ktorú subjekty dane skutočne zaplatili správcovi dane.

---

¹³ Doing Business database. 2020. *Paying Taxes*. [online]. 2020 [cit. 2023-03-12] dostupné na internete: <https://subnational.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/paying-taxes/why-matters>.

Potenciálny výnos dane predstavuje hodnotu vybranej dane za podmienok, kedy by neexistovala v ekonomike tieňová ekonomika a všetky subjekty dane pre DPH by konali v súlade s platnou legislatívou a teda by z ekonomiky úplne eliminovali daňové úniky a všetky obchody podliehajúce DPH by boli zdanené podľa sadzieb platnej legislatívy a v stanovených lehotách. Veľkosť skutočne zaplatenej DPH vychádza zo súhrnu uskutočnených transakcií medzi správcom dane a daňovníkmi registrovanými pre daň, za určité zdaňovacie obdobie. Daňová medzera však môže byť vyjadrená aj ako súčet neidentifikovanej DPH a medzery výberu dane.¹⁴ V praxi sa v rámci všetkých ekonomík stretáme s existujúcou daňovou medzerou, nakoľko je v každej ekonomike prítomná určitá miera činiteľov zabraňujúca úplnému výberu dane, na úrovni jej potenciálu. Sú to napríklad: kriminalita spôsobujúca daňové podvody a vyhýbanie sa daňovým povinnostiam, omyly vo výpočtoch v daňových priznaniach, bankroty a finančné insolvenzie firiem alebo nedokonalá informovanosť. Vo svojej podstate to znamená, že daňová medzera odzrkadľuje svedomitosť konania daňových subjektov. Okrem toho, že tento indikátor zachytáva veľkosť dane ktorá bola či už vedome, alebo nevedome vynechaná z daňového priznania, zahŕňa aj výšku dane, ktorú sa správcovi dane nepodarilo počas daňových kontrol odhaliť. Čiže ide o výšku dane nezaplatenú podnikmi, v ktorých správca dane nevykonával daňovú kontrolu, alebo o daň z tovarov a služieb, ktoré sú predmetom obchodu na čiernom trhu a teda k ním neexistuje dokumentácia ku ktorej by mal správca v rámci kontroly prístup. Ďalej okrem uvedeného je potrebné dodať, že sa do medzery zahŕňa aj medzera výberu dane, ktorej veľkosť je správcovi dane jasná. Táto časť nezaplatenej dane odzrkadľuje jemu známe udalosti ako sú napríklad situácie, kedy je daňovníkovi po zistení nejasností pri daňovej kontrole dorubená daň na zaplatenie, no ešte nedošlo k úhrade, alebo došlo k iným zrejším nejasnostiam, o ktorých je však správca dostatočne informovaný. Môže však ísť aj situáciu, kedy sa jedná o uplatnenie nadmerného odpočtu v nesprávnej výške, väčšej na aký má v skutočnosti daňovník nárok. Medzera výberu dane v súčte so skutočne zaplatenou daňou tvoria predpísanú daň.

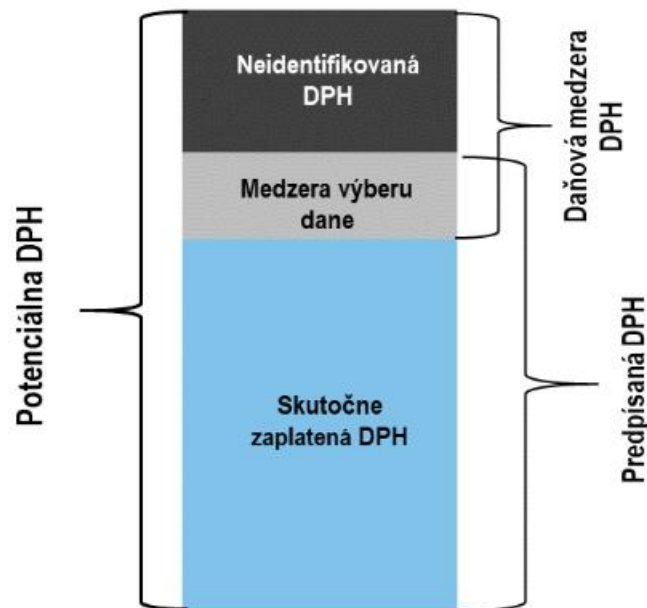
Metódy výpočtu daňovej medzery štúdia uvádza v dvoch variantoch, pričom oba sú založené na metódach vychádzajúcich z makroekonomických údajov štátu. Hlavnými zdrojmi pre výpočet sú teda makroekonomické údaje čerpané zo zdrojov štatistického úradu

---

¹⁴ GÁBIK, R., MOTKOVÁ, M. 2019. *Daňová medzera na DPH*. [online]. Ministerstvo financií SR. 2019. [cit: 2023-03-15] Dostupné na internete: https://www.mfsr.sk/files/archiv/37/DPH_GAP_manual_final_nova_sablona.pdf

ako ročné údaje národných účtov, tabuľky dodávok a použitia, a odhady ministerstva financií. Ďalšie dáta potrebné pre výskum pochádzajú aj z medzinárodných štúdií, alebo štatistík vytvorených finančnou správou.

Graf 1: Daňová medzera DPH

Zdroj: Daňová medzera DPH ¹⁵

Dôvody vzniku daňovej medzery sú teda rôzne, pričom nepredstavujú len snahu daňových subjektov o konanie za hranicami zákona s vidinou daňového úniku a úmyselného zníženia základu dane, ale sú tu zahrnuté i omyly, chyby, nevedomosť plynúca z nedostatočnej informovanosti daňových subjektov, či hospodársky vývoj. Okrem uvedeného má na veľkosť medzery významný vplyv aj sektor alebo odvetvie ekonomiky, v ktorej medzera vzniká, alebo aj spotrebiteľské správanie jednotlivcov. Ak totižto jednotlivci preferujú pri nákupoch platbu pomocou bankovej platobnej karty, a nie hotovosťou, zamedzujú podnikateľovi možnosť utajiť informácie o vykonanej transakcii

¹⁵ GÁBIK, R., MOTKOVÁ, M. 2019. *Daňová medzera na DPH*. [online]. Ministerstvo financií SR. 2019. [cit: 2023-03-15] Dostupné na internete: https://www.mfsr.sk/files/archiv/37/DPH_GAP_manual_final_nova_sablona.pdf

pred správcom dane, nakoľko informáciami disponujú banky spotrebiteľ'a, ako i podnikateľ'a.

V konečnom dôsledku je teda evidentné, že pre lepšie pochopenie a posudzovanie stavu daňovej morálky podnikateľ'ov v krajine, nie je postačujúce upriamovať pozornosť na jediný ukazovateľ. Ochota daňových subjektov pri dodržiavaní zákonmi stanovených povinností je ovplyvňovaná alebo odzrkadľovaná viacerými aspektami, ktoré sú vysvetliteľné, merateľné alebo pozorovateľné v indexoch a indikátoroch. Následne až kombinácia informácií z viacerých relevantných indikátorov a indexov poskytuje dostatočne hodnoverný súhrn informácií pre posudzovanie súvislostí v rámci ekonomického alebo podnikateľ'ského prostredia, a z toho následne vytvorenie celistvejšieho obrazu o daňovej morálke na skúmanom území.

1.3 Legislatívne nástroje podporujúce daňovú morálku v SR

Pri problematike daňovej morálky ako takej, majú vlády na výber viacero možností pri jej zlepšovaní. Základným spôsob zvýšenia ochoty daňových subjektov platiť dane je riziko trestu uloženého daňovníkovi v prípade, že nedodržiava svoje daňové povinnosti podľa platných zákonov. Jednotliví zákonodarcovia teda môžu upraviť legislatívu a zvýšiť tresty pre nepoctivých daňovníkov, alebo môžu navýšiť počty zamestnancov daňových úradov a tým sprísniť a zefektívniť daňové kontroly. Štáty sa teda môžu pomocou strachu daňového subjektu z rizika trestu vynucovať lepšiu daňovú morálku. Existujú však aj opatrenia, pomocou ktorých sú daňové subjekty odmeňované za poctivosť platenia daní, alebo navádzané k plateniu tak, aby to zvýšilo vnútornú ochotu, alebo motiváciu, daňovníkov podieľať sa na daňovom systéme krajiny. Spôsobov, ako naviesť daňovníkov k väčšej svedomitosti existuje viac. Okrem odmeňovania daňovníkov, môžu štáty zlepšiť efektívnosť výberu daní napríklad aj zjednodušením daňového systému, čím sa dokáže zlepšiť jeho prehľadnosť, ako aj skrátiť čas potrebný na splňanie daňových povinností. Prvky podporujúce daňovú morálku sa líšia v závislosti od jednotlivých jurisdikcií.

Finančná správa Slovenskej republiky, ako správca pre určité dane, taktiež disponuje motivačným nástrojom, ktorým sa snaží podporiť zodpovednosť daňovníkov pri plnení daňových povinností. Index daňovej spoľahlivosti je v zmysle vyhlášky Ministerstva

financií Slovenskej republiky v účinnosti od začiatku roku 2022. Podstata indexu spočíva tom, že na základe objektívneho, nezávislého a transparentného hodnotenia podnikateľských subjektov, vyhodnocuje finančná správa ich spoľahlivosť pri plnení daňových povinností. Pri hodnotení sa upriamuje pozornosť na kritéria ako: podávanie daňových priznaní v zákonom stanovených lehotách, včasné zaplatenie priznanej dane v správnej výške, úhrada poplatkov, dlhov, pokút a iných peňažných plnení, spolupráca pri daňových kontrolách.¹⁶

Finančná správa uvádza, že na základe hodnotiacich kritérií sú podnikateľom pridelené body. Následne, v zmysle získaných bodov, sú daňové subjekty zaradené do stupnice, kde sa radia medzi vysoko spoľahlivé, spoľahlivé, alebo menej spoľahlivé, pričom platí nepriama úmera medzi počtom bodov a konečným hodnotením spoľahlivosti. To v praxi znamená, že čím menším počtom bodov hodnotený podnikateľ disponuje, tým priaznivejšie je jeho hodnotenie. Na základe hodnotenia finančná správa nemôže vyvodit' následky sankčného charakteru. Pomocou indexu sa daňovníkom poskytujú iba benefity, ktoré sú určené len pre podnikateľov s bodovým hodnotením nižším ako 25 bodov, teda tým, ktorí sú považovaní za vysoko spoľahlivých, respektíve spoľahlivých.¹⁷ Index teda môžeme chápať ako motivačný nástroj, keďže jeho úlohou je daňové subjekty iba motivovať vo forme získania benefitov, nie trestať v podobe sankcií. Na viaceré z nižšie uvedených benefitov majú právo obe skupiny hodnotených podnikateľov.

Finančná správa medzi výhody radí vyhovie žiadostí o platenie preddavkov na daň z príjmu fyzických i právnických osôb, ako aj daň z motorového vozidla, avšak len v odôvodnených prípadoch a pri dodržaní všetkých, zákonom ustanovených, pravidiel. Okrem toho správca dane týmto subjektom vyhovie pri vydaní rozhodnutia o stave osobného účtu vo výhodnejšej 15 dňovej lehote. V prípade daňového nedoplatku správca uprednostní iné konanie ako exekučné pre jeho doplatenie, pričom exekučné konanie zahájí len v prípade, že i napriek iným úkonom nebol nedoplatok splatený v plnej výške, alebo v prípade, že iné konanie bolo bez výsledku, prípadne zmarené. V prípade začatia exekučného konania voči platcovi dane správca spravidla vyhovie v každej žiadosti o súhlas s nakladaním s predmetom záložného práva za podmienok určených správcom. V prípade, že daňovému subjektu vzniká nárok na vrátenie nadmerného odpočtu, správca preferuje

---

¹⁶ Vyhláška Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 544/2021 z 21. decembra 2021 o kritériách na určenie daňovej spoľahlivosti

¹⁷ Finančné riaditeľstvo SR. *Index daňovej spoľahlivosti*. [online]. Bratislava :Finančné riaditeľstvo SR [cit. 2023-03-31] Dostupné na internete: <https://www.financnasprava.sk/sk/podnikatelia/dane/index-danovej-spolahlivosti>

získovanie oprávnenosti nároku formou miestneho získavania pred daňovou kontrolou, pričom dátum miestneho získavania, ako aj ústneho pojednávania, je stanovený na základe vzájomnej dohody s platcom. V prípade daňovej kontroly pre účely zistenia nároku na vrátenie nadmerného odpočtu sa miesto konania výkonu, ako aj dátum, určuje taktiež po obojstrannej dohode. Platcom spotrebných daní plyní nárok na vrátenie spotrebnej dane bez výkonu daňovej kontroly, avšak len v prípade, že žiadateľov nárok na vrátenie dane nepresahuje sumu 1000 eur. Okrem toho správca vyhovuje všetkým žiadateľom vo veci žiadosti o zníženie zloženej zábezpeky pre spotrebné dane.¹⁸ Treba však podotknúť, že všetky uvedené benefity môžu čerpať len vysoko spoľahlivé subjekty a spoľahlivé subjekty majú spomedzi výhod len obmedzené možnosti využívania benefitov, teda nemajú nárok na všetky z nich.

Index teda slúži v prvom rade ako nástroj na zlepšenie vzťahu medzi podnikateľmi a správcom dane na Slovensku. Prináša pro-klientsky prístup, ktorým chce platcov dane motivovať k využitiu príležitosti získať so správcom výhodnejší vzťah vo viacerých ohľadoch bez rizika, že budú v prípade nepriaznivého hodnotenia znášať nepriaznivé sankcie. Je teda len na daňovníkovom dobrovoľnom úsudku, ako sa bude snažiť dodržiavať povinnosti voči štátu a tým ovplyvňovať svoje hodnotenie. V praxi sa index okrem možnosti získania výhod podieľa aj na tvorbe priaznivejšieho podnikateľského prostredia. Jednotlivé podnikateľské subjekty vykonávajúce podnikateľské aktivity so subjektami hodnotenými v rámci indexu môžu zakladať svoje rozhodnutia o spolupráci alebo obchodovaní aj na základe hodnotenia. V prípade hodnotenia subjektu ako menej spoľahlivého, môžu vzniknúť na strane obchodných partnerov podozrenia o úmysloch konania nepriaznivo hodnoteného subjektu, alebo pochybnosti, že predmetný obchod môže byť súčasťou snahy o daňový podvod. Spoľahlivé a vysoko spoľahlivé daňové subjekty tak môžu kvôli riziku poškodenia dobrého mena a riziku vzniku dodatočných nákladov spojených s potrebou daňového poradenstva odmietnuť takúto spoluprácu. Výsledkom toho je vyššia intenzita spolupráce podnikateľov, ktorí poctivo dodržiavajú daňové povinnosti voči štátu, ako aj snaha menej spoľahlivých subjektov vylepšiť svoje hodnotenie a získať tak lepšie postavenie v rámci trhu.

---

¹⁸ Finančné riaditeľstvo SR. *Benefity poskytované vysoko spoľahlivým a spoľahlivým daňovým subjektom*. [online]. Bratislava : Finančné riaditeľstvo SR [cit. 2023-03-31] Dostupné na internete: https://www.financnasprava.sk/img/pfsedit/Dokumenty/PFS/Podnikatelia/Index_dan_spol/2022/2022.11.28_Benefity_IDS_VSaSDS.pdf

Proklientský prístup správcu dane voči podnikateľom podporuje aj štúdia vypracovaná OECD, ktorá hovorí o dôležitosti zlepšovania komunikácie, spolupráce a dôvery medzi daňovými správami a podnikmi. Štúdia popisuje vzájomnú neefektívnosť a vznik dodatočných nákladov pri chabých vzájomných vzťahoch medzi podnikmi a správcom, pričom je v obojstrannom záujme tieto nedostatky eliminovať a vytvárať fungujúcejšie prostredie. Daňové správy sú vo fungujúcom systéme schopné lepšie cieľiť svoje obmedzené zdroje a tak zvyšovať efektívnosť a presnosť opatrení, kým podnikatelia môžu ťažiť z nižšieho daňového zaťaženia a vysokej daňovej istoty, vďaka ktorej sa znižuje počet sporov medzi správcom a podnikmi, nakoľko podnikatelia veria, že správa dane je vykonávaná s dobrým úmyslom. K tomuto prispieva dôležitosť transparentnosti a komunikácie. Pravidelná komunikácia, vykonávaná aj mimo daňových kontrol, podporuje podnikateľov v dôvere a teda aj transparentnom správaní voči správcovi dane, nakoľko v rámci pravidelnej komunikácie podnikatelia môžu odstrániť informačnú asymetriu a nedokonalú informovanosť na ich strane tým, že nejasnosti týkajúce sa daňových predpisov môžu otvorene konzultovať so správcom. Aj samotný správca môže zlepšovať efektívnosť administratívy na základe podnetov a pripomienok daňových subjektov. Kľúčovým prvkom je však práve spolupráca podnikov. Podniky totiž nemôžu očakávať že budú nadobúdať len benefity. Správca voči nim musí vyhradiť jasné pravidlá, čím ich prinúti prejavíť určitú mieru zodpovednosti. V konečnom dôsledku prieskum preukazuje spojitosť medzi budovaním dôvery a spolupráce medzi správcom a podnikateľmi a zlepšovaním daňovej morálky.¹⁹ Budovanie vzájomných vzťahov s účelom vytvoriť lepšie podnikateľské prostredie s vyššou daňovou morálkou si však vyžaduje viac času a predstavuje to zložitý proces, ktorý potrebuje značnú mieru komunikácie, transparentnosti, efektívne reformy implementujúce podporné opatrenia a predovšetkým obojstrannú snahu. Tak isto aj v inej publikácii, zameranej na daňovú morálku, OECD hovorí o tom, že podľa existujúceho prieskumu sú zníženie byrokracie, zlepšenie konzultácií a transparentnosti a zabezpečenie efektívnejšieho riešenia sporov zo strany správy daní označené za najdôležitejšie nástroje na budovanie daňovej istoty, ako aj morálky u jednotlivcov, ako aj v rámci celého podnikateľského prostredia.²⁰

---

¹⁹ OECD. 2022. *Tax Morale II: Building Trust between Tax Administrations and Large Businesses*. [online]. Paris : OECD Publishing,, 2022. [cit. 2023-03-31] Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1787/7587f25c-en>.

²⁰ OECD. 2019. *Tax Morale: What Drives People and Businesses to Pay Tax?*. [online]. Paris : OECD Publishing, 2019. [cit 2023-02-12] Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1787/f3d8ea10-en>.

Opakom motivačných nástrojov sú nástroje s charakterom trestu a sankcií. Týmito nástrojmi, ukotvenými v legislatíve, štáty vymáhajú plnenie daňových povinností pod hrozbou trestu, pre prípad, že by daňové subjekty chceli konať inak. Slovenská legislatíva upravuje tieto tresty v piatej hlave daňového poriadku. Ten v § 154 definuje správne delikty, čiže správanie ktoré predstavuje nedodržiavanie daňových povinností. § 155 determinuje výšku pokuty za páchanie správnych deliktov uvedených v § 154, ako aj správcu dane ktorý ju udelí. Výška pokuty spravidla závisí od závažnosti deliktu, ktorého sa daňovník dopustil, následkov deliktu, dĺžky jeho trvania, ako aj od správcu dane, ktorý pokutu udeľuje, či hodnotenie v rámci indexu daňovej spoľahlivosti. Výšky pokút sú vymeriavané na základe intervalu. Najnižšie sumy sa pohybujú v rozmedzí 30 až 60 eur, s výnimkou, že je správcom obec, v tom prípade je minimálna výška pokuty 5 až 10 eur, v závislosti od deliktu. Maximálna výška pokuty môže dosiahnuť 32 000 eur, no a ak je správcom dane obec, tak je maximálna výška pokuty, do výšky vyrubenej dane alebo poplatku, najviac však do výšky 6 000 eur. Ďalší spôsob pre určenie výšky pokuty sa opiera o úrokovú sadzbu Európskej centrálnej banky.²¹ Každá jurisdikcia musí mať vo svojej legislatíve uvedené následky pre prípad protiprávneho konania daňovníkov. Daňovníci totižto nemôžu byť k poctivému plneniu svojich povinností len motivovaní formou bonusov alebo výhod, no musia existovať aj sankcie, ktoré by nasledovali, ak by poctivo nekonali, aby mohli znášať zodpovednosť za svoje protiprávne konanie.

Daňový poriadok však definuje len pokuty udeľované za správne delikty, ktoré sú v ňom taktiež upravované. Ďalšie protiprávne konanie upravuje v slovenskej legislatíve trestný zákon. Ten na rozdiel od daňového poriadku upravuje trestnoprávne konanie vo veci daňových trestných činov. Zákon č. 300 z roku 2005 (ďalej len „trestný zákon“) definuje v § 276 až § 278a druhy daňových trestných činov, ktoré rozdeľuje na skrátenie dane a poistného, neodvedenie dane a poistného, daňový podvod, nezaplatenie dane a poistného a marenie výkonu správy daní. V prípade, že sa daňový subjekt dopustí daňového trestného činu uvedeného v trestnom zákone v § 276, § 277 a § 277a, a orgány činné v trestnom konaní preukážu páchatelovi vinu, hrozí daňovníkovi trest odňatia slobody v minimálnej dĺžke trvania 1 až 5 rokov, pričom pri určitých podmienkach definovaných zákonom môže byť trest vo výške 3 až 8 rokov. Výška trestu podľa zákona závisí od viacerých kritérií, ako napríklad od toho, či bol páchatel v minulosti právoplatne odsúdený za trestný čin takéhoto

---

²¹ § 154 - § 155 Zákona 563/2009 z 1. decembra 2009 o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

druhu, ďalej od závaŕnosti spôsobu konania a veľkosti rozsahu konania. Za daňový trestný čin, ktorým páchatel' spôsobí značnú škodu, ide o závaŕný spôsob konania, alebo ide o značný rozsah, trestného činu, sa vymeria výška trestu na 4 až 10 rokov. Najvyšší trest, ktorý môže byť udelený za spáchanie daňového trestného činu z uvedených paragrafov sa udeľuje ak ho páchatel' spácha vo veľkom rozsahu. V takom prípade je horná hranica trestu dvanásť rokov. V prípade trestných činov nezapltenia dane a poistného a marenia výkonu správy daní, sú tresty miernejšie. Hoci aj v rámci vyšetřovania týchto trestných činov orgány činné v trestnom konaní prihliadajú na viaceré okolnosti, ako napríklad závaŕnosť, rozsah a motív trestného činu a pod., sú tresty miernejšie. Tresty sa pohybujú od 1 roka na spodnej po 8 rokov odňatia slobody na hornej hranici.²² Správca dane, v prípade, že pri daňovej kontrole nadobudne podozrenie z páchania daňových trestných činov, nemôže začať trestné konanie voči obvinenému, a taktiež nemôže tieto skutočnosti tajiť. Správca je v takomto prípade povinný zistené nálezy a podozrenia nahlásiť úradom činným v trestnom konaní pre ich ďalšie prešetrenie.

Účinná ľútosť upravená § 85 trestného zákona hovorí o tom, že v prípade, že sa daňovník dopustil daňového trestného činu uvedeného v § 276 až § 278a trestného zákona, čiže trestného činu skrátenia dane, neodvedenia dane a poistného, alebo nezapltenia dane a poistného, tak trestnosť jeho činov zaniká, ak po ukončení vyšetřovania dodatočne doplatí splatnú daň, ako aj jej príslušenstvo, poistné a ďalšie poplatky.²³

---

²² § 276 - § 278a Zákona č. 300/2005 z 20 mája 2005 Trestného zákona.

²³ § 86 Zákona č. 300/2005 z 20 mája 2005 Trestného zákona

2. Cieľ práce, Metodika práce a metódy skúmania

Hlavným cieľom diplomovej práce je zhodnotiť stav a vývoj daňovej morálky podnikateľov na Slovensku. Pre lepšie pochopenie skúmanej problematiky sa teoretická časť práce zameriava na spracovanie literatúry súvisiacej s problematikou práce. Literatúra použitá v tejto časti pochádza od slovenských, českých, ako i zahraničných autorov, pričom informácie boli čerpané aj z publikácií OECD, Európskeho parlamentu, Finančnej správy Slovenskej republiky ako zo aj slovenskej legislatívy.

Praktická časť diplomovej práce sa zameriava na posúdenie ekonomických faktorov, indexov a indikátorov vplývajúcich na daňovú morálku podnikateľských subjektov a posúdenie ich efektov. Skúmaná problematika sa v prvom rade zameriava na posúdenie a pochopenie situácie týkajúcej sa daňovej morálky podnikateľov na území Slovenska, ako aj v zahraničí, a na následnú komparáciu zistených výsledkov pre porovnanie stavu daňovej morálky medzi hodnotenými krajinami.

Vo výskumnej časti sa skúmané faktory s vplyvom na daňovú morálku delia na dve, respektíve tri kategórie. Prvá skupina sa venuje faktorom posudzujúcim zložitosť, respektíve jednoduchosť, dodržiavania daňových povinností podnikateľov v skúmaných krajinách. Patrí do nej indikátor sledujúci časovú záťaž podnikateľa, spojenú s dodržiavaním svojich daňových povinností. Druhým indikátorom patriacim do rovnakej skupiny je takzvané skóre platenia daní, čo predstavuje indikátor komplexnejšieho charakteru, ktorý vznikol na základe metodológie organizácie The World Bank. V ďalšej skupine sa praktická časť zaoberá indikátormi, ktoré disponujú politickým charakterom. Tie hodnotia stav častí politického prostredia, ktoré kľúčovo vplývajú na podnikateľské prostredie v krajine, na čo je úzko naviazaná aj daňová morálka. Politické prostredie je v práci popisované troma indikátormi, a to indexom korupcie, indexom dôvery vo vládu a veľkosťou tieňovej ekonomiky. Posledná skupina merateľných indikátorov je zameraná na posudzovanie vplyvu vývoja, ako aj hodnôt indikátorov, ktoré sú predmetom prvých dvoch kategórií. Odzrkadlenie vplyvu indikátorov sa ďalej v práci hodnotí pomocou medzery výberu na DPH, ktorá podáva vierohodný obraz informácií o ich efekte. Uvedené indikátory sú v práci ďalej skúmané pomocou:

- Pozorovania
- Analógie
- Komparácie

- Syntézy

Vývoj indikátorov bol v rámci práce pre analýzu dát sledovaný od roku 2010 po rok 2022, respektíve po rok 2020, v prípade, že počas vypracúvania neboli dostupné novšie informácie, aby bol skúmaný časový úsek v minimálnej dĺžke desiatich rokov, a tak podával vierohodný obraz aj z dlhodobého hľadiska. Taktiež treba podotknúť, že v grafickom prevedení vývoja skúmaných indikátorov a indexov sa nachádzajú aj údaje vývoja situácie v iných krajinách. Údaje iných krajín vystupujúcich vo výskume reprezentujú okrajové časti intervalu nameraných hodnôt. Extrémne nízke, respektíve extrémne vysoké hodnoty každého ukazovateľa, spolu s hodnotami neváženého európskeho priemeru, tak poskytujú priestor pre komparáciu hodnôt nameraných na Slovensku. Vývoj jednotlivých indikátorov je taktiež porovnávaný s vývojom daňovej medzery na DPH na Slovensku, na čom je pozorovateľný ich vplyv na daňovú morálku.

Výsledkom práce je posúdenie daňovej morálky podnikateľov na Slovensku. K jeho dosiahnutiu bolo v práci potrebné zistiť, ako vybrané uvedené faktory vplývajú na daňovú morálku, a následne odpovedať na tri na seba nadväzujúce výskumne otázky:

- Má jednoduchý daňový systém pozitívny vplyv na daňovú morálku podnikateľov?
- Ak platí, že daňová morálka je lepšia v jednoduchom daňovom systéme, potvrdí sa toto tvrdenie aj v prípade, že doplníme aspekty daňovej medzery, korupcie, tieňovej ekonomiky a dôvery vo vládu ?
- Aké krajiny majú najlepšiu daňovú morálku v EÚ?

3. Výsledky práce a diskusia

3.1 Vplyv jednoduchosti platenia daní na daňovú morálku

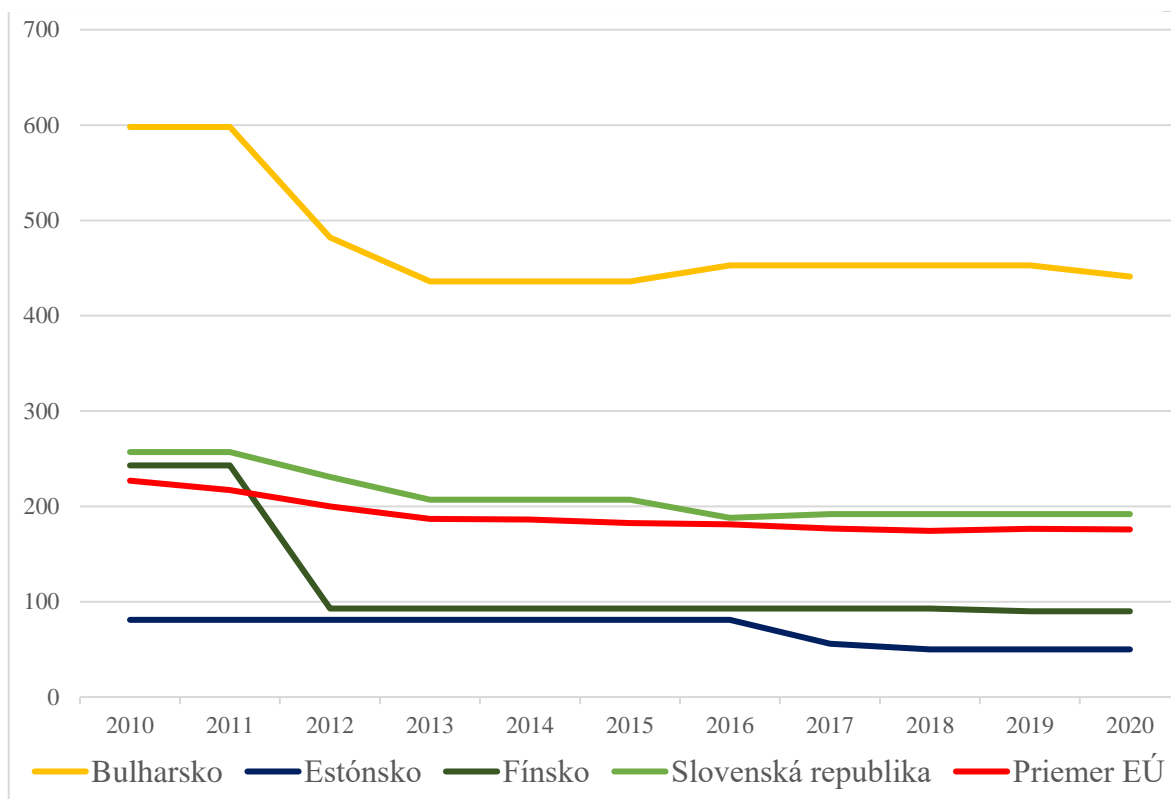
Daňová morálka na Slovensku, tak ako aj v ostatných ekonomikách sveta, je ovplyvňovaná viacerými faktormi. Ako sa už uvádza v teoretickej časti práce, zásadný vplyv na ochotu podnikateľov pri plnení svojich povinností voči štátu má jednoduchosť plnenia týchto povinností. Tá je odzrkadľovaná predovšetkým časovou a administratívnou záťažou. Daňové subjekty vykonávajúce svoju činnosť v rámci ekonomiky, ktorá disponuje prehľadným a jednoduchým daňovým systémom majú menšiu pravdepodobnosť dopustiť sa omylu pri vymeriavaní základu dane a následne daňovej povinnosti. Podnikatelia v takýchto ekonomikách majú taktiež nižšiu motiváciu úmyselne porušovať daňové zákony, nakoľko daňové povinnosti pre nich nepredstavujú veľkú záťaž z pohľadu časovej náročnosti a finančnej náročnosti vo forme dodatočných nákladov potrebných pre daňové poradenstvo. Faktory jednoduchosti sú spracované na základe štúdie Doing Business 2020, ktorá bola spracovaná organizáciou The World Bank. Štúdia je zameraná na ekonomické profily krajín, pričom hodnotí viaceré aspekty. Pre výskum diplomovej práce boli použité dva indikátory mapujúce problematiku, a to časové zaťaženie podnikateľov, spojené s plnením daňových povinností, a skóre platenia daní, pričom tento indikátor je komplexný a jeho hodnota zahŕňa okrem iného aj aspekty časovej záťaže.

Prvou skúmanou kategóriou je časová náročnosť podnikateľa pri plnení svojich daňových povinností. Táto kategória eviduje čas podnikateľa v hodinách za jeden rok, pričom do hodnoty celkového časového zaťaženia sleduje čas potrebný na prípravu všetkých potrebných informácií a údajov, výpočet daňovej povinnosti a následné podanie daňového priznania spojené so zaplatením dane. Indikátor časového zaťaženia však sleduje len priemerný čas strávený pri vybraných daniach týkajúcich sa podnikateľských subjektov a to, dani z príjmov právnických osôb, dani z pridanej hodnoty, prípadne dani z predaja a dani z práce, ktoré zahŕňajú daň, ako aj príspevky na sociálne zabezpečenie, ktorú odvádza zamestnávateľ za zamestnanca z jeho mzdy.²⁴

---

²⁴ Doing Business database. 2020 *Paying Taxes methodology*. [online] World Bank Group, 2020. [cit 2023-04-10] Dostupné na internete: <https://archive.doingbusiness.org/en/methodology/paying-taxes>

Graf 2: Časové zaťaženie daňových povinností v hodinách za rok

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa prílohy č.1

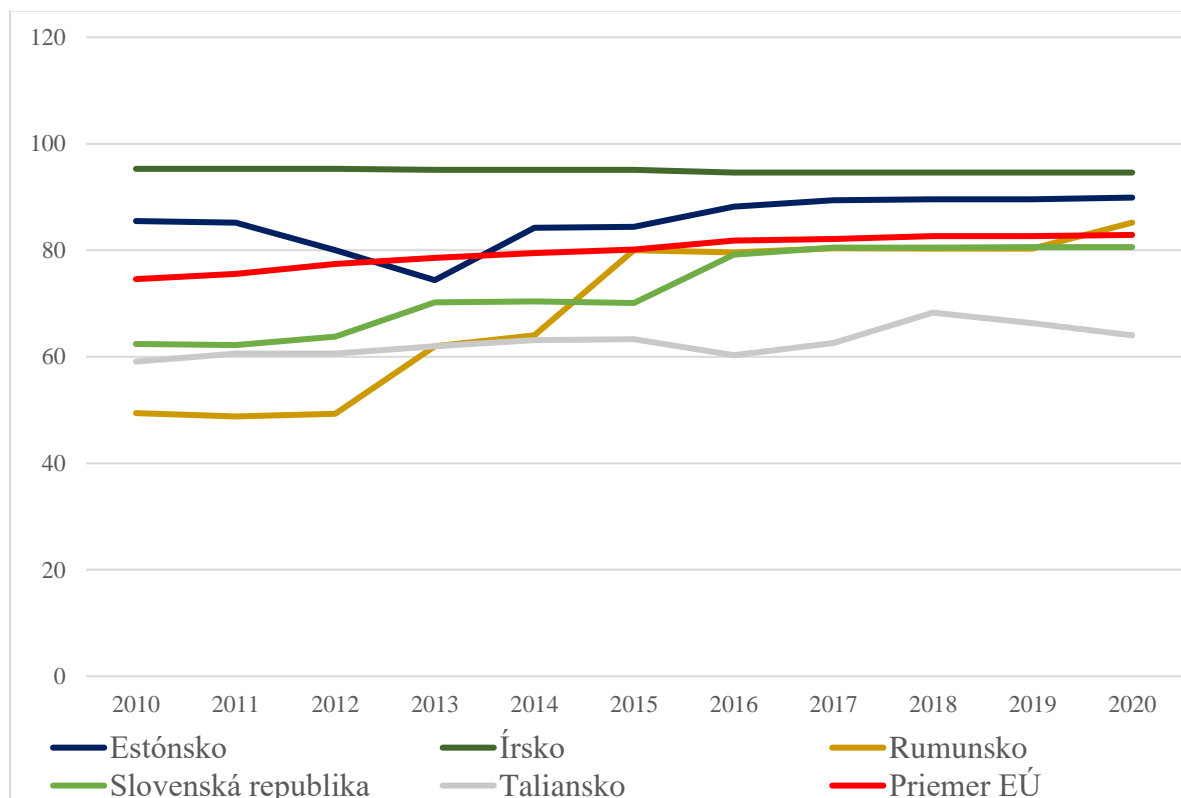
V grafe č. 2 sa nachádza sumár časového zaťaženia podnikateľov v rámci Slovenskej republiky, ako aj v rámci porovnávaných krajín, z hľadiska povinností daňového charakteru. Ako je možné vidieť, časové zaťaženie na Slovensku má v poslednej dekáde stabilne klesajúci charakter s výnimkou v roku 2017. Na klesajúci objem času, potrebný pre riadne plnenie daňových povinností, mali vplyv predovšetkým 2 reformy meniace povinnosti daňových subjektov na Slovensku. Prvá reforma zákona priniesla od roku 2013 povinnosť platiť príspevky na sociálne zabezpečenie ako aj zdravotné poistenie výlučne elektronickou formou. Ďalšia reforma meniaci daňové povinnosti podnikateľov v roku 2016 menila podmienky týkajúce sa DPH. Reforma uviedla povinnosť podnikov podávať daňové priznania k DPH a následne platiť vyrubenú daň tak isto výlučne len elektronickou formou. Tieto reformy zjednodušili povinnosti podnikateľov a urýchlili proces spojený s ich povinnosťami plynúcimi zo zákona. Proces podávania ako aj platenia sa tak stal pre podnikateľov nie len rýchlejšim ale aj praktickejším a pohodlnejším. Okrem toho sa kvôli

menšej časovej záťaži a elektronizácií systému znížili podnikateľom náklady spojené fyzickým presunom na úrad správcu dane, ako aj s ušlým ziskom vzniknutým na základe času stráveného plnením daňových povinností, namiesto vykonávania podnikateľskej činnosti. Elektronizácia systému je okrem toho výhodnejšia aj pre správcu dane, keďže robí celý proces spojený s platením daní prehľadnejší. Prehľadnosť systému, v rámci skúmaného času, spôsobila že medzi rokmi 2010 až 2017 kleslo celkové časové zaťaženie o 65 hodín za rok na úroveň 192 hodín. Výskum popisuje že uvedená hodnota sa skladá z troch zložiek. V súvislosti s povinnými príspevkami na sociálne zabezpečenie predstavuje záťaž pre rok 2020 62 hodín. Nižšou hodnotou disponuje časové bremeno spojené s daňou z príjmov právnických osôb s dĺžkou trvania 46 hodín ročne. Čas nutný pre plnenie povinností pri DPH tak predstavoval najviac časovo náročnú zložku a podnikateľom na Slovensku zaberá 84 hodín. Pokles zaťaženia môže mať na daňovú morálku len pozitívny vplyv, keďže je to spôsobené zjednodušením dodržiavania daňových povinností.

Časové zaťaženie je však na Slovensku stále na veľmi vysokej úrovni, a je nutné neustále pracovať na procese jeho znižovania, aby bol daňový systém na Slovensku konkurencieschopný, keďže aktuálny priemer časového zaťaženia vysokopríjmových krajín OECD je o 33,2 hodín za rok nižší a teda je na úrovni 158,8 hodiny. Pre komparáciu hodnôt s krajinami nachádzajúcimi sa v Európe, sú použité údaje časovej náročnosti nachádzajúce sa v prílohe č. 1. Z pohľadu porovnania priemeru časovej záťaže štátov v Európskej únii, sú hodnoty zaznamenané pre Slovensko počas celého časového úseku na nadpriemerne vysokej hladine, pričom za rok 2020 bol priemer EÚ o 16,2 hodín nižší, ako na Slovensku. Treba však podotknúť, že časová náročnosť klesá na Slovensku rýchlejšie ako klesajú hodnoty priemeru EÚ, keďže na začiatku skúmaného obdobia, v roku 2010, potrebovali podnikatelia v krajine na splnenie svojich povinností o 30 hodín ročne viac, ako bol priemer v únii. Najmenej časovej náročnosti čelia podnikatelia v Lichtenštajnsku, kde im procesy spojené s daňovými povinnosťami zaberajú 49 hodín ročne. Nízkym časovým zaťažením disponuje taktiež daňový systém Estónska, s úrovňou 50 hodín čo predstavuje najmenšiu záťaž spomedzi krajín EÚ. Naopak, daňový systém v Bulharsku si vyžaduje vysokú časovú náročnosť. Indikátor časového zaťaženia poukazuje na veľmi vysokú náročnosť a záťaž vo výške 441 hodín ročne, čo predstavuje najvyššiu hodnotu spomedzi krajín EÚ, ako aj európskych štátov. Časová náročnosť v krajine patrí medzi najvyššie hodnoty všetkých skúmaných krajín v rámci štúdie, čo radí Bulharský daňový systém medzi tie najhoršie z pohľadu indikátora.

Skóre platenia daní predstavuje komplexný indikátor, ktorý v sebe zahŕňa viaceré faktory. V hodnotení sa indikátor zameriava na daňové zaťaženie spoločností spolu so zaťažením zo strany povinných odvodov, pričom jeho hodnoty sú ovplyvnené aj efektom časového zaťaženia. Tento efekt je však zahrnutý aj v rámci indikátora, ktorý sa naň samostatne zameriava. Okrem toho má na výšku hodnotenia celkového skóre vplyv aj miera administratívneho zaťaženia pri plnení daňových povinností, s ktorým úzko súvisí počet platieb za rok, potrebných k zaplateniu potrebných daní a povinných odvodov, ako aj spôsob akým podniky podávajú daňové priznanie a platia daňovú povinnosť, so zreteľom na fakt, že elektronický spôsob podania a zaplatenia znižuje administratívnu náročnosť. Na základe uvedených kritérií bol vytvorený indikátor, slúžiaci pre jednoduché pochopenie a porovnanie ekonomík z hľadiska jednoduchosti platenia daní. Ponúka tak komplexný pohľad so širšou výpovednou hodnotou a tvorí obraz o daňovom systéme ako celku, z pohľadu podnikateľa.

Graf 3: Skóre platenia daní

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa prílohy č.6

Výsledky skúmania tohto indikátora podľa štúdie, zhrnuté v grafe č. 3 poukazujú, že celkové skóre hodnotiace platenie daní na Slovensku má stabilne rastúci profil. Od roku 2010 nebol v hodnotení zaznamenaný výraznejší pokles, čo poukazuje na stále zlepšovanie daňového prostredia v krajine. Slovenská republika sa na základe uvedeného indikátora umiestnila v roku 2020 na 55. mieste s rovnakým počtom bodov ako Maďarsko, pričom výskum posudzoval situáciu na základe rovnakých kritérií metodológie v rámci 190 krajín. Štúdia určila maximálne skóre, ktoré je možné ekonomike udeliť na úrovni 100 bodov. Priemerné skóre vysokopříjmových krajín OECD, ktoré disponuje hodnotou 84,3 bodov je tak o 3,7 bodu nad úrovňou hodnotenia Slovenska.

Výsledky prvej časti výskumu poukazujú, že na základe časového zaťaženia spojeného s daňovými povinnosťami, ako aj na základe komplexného indikátora skóre platenia daní, sú výsledky Slovenskej republiky nedostačujúce. Aj napriek faktu, že hodnoty výsledkov počas skúmaného obdobia konvergujú k úrovniam priemeru štátov EÚ, sú stále na nepostačujúcich hodnotách. To vypovedá o zdĺhavom procese spojenom s plnením daňových povinností, a celkovej menšej konkurencieschopnosti daňového systému v medzinárodnom porovnaní. Horšia konkurencieschopnosť vypovedá o horších podmienkach pre daňové subjekty, a tie sú tak menej motivované k participácii na takomto daňovom systéme.

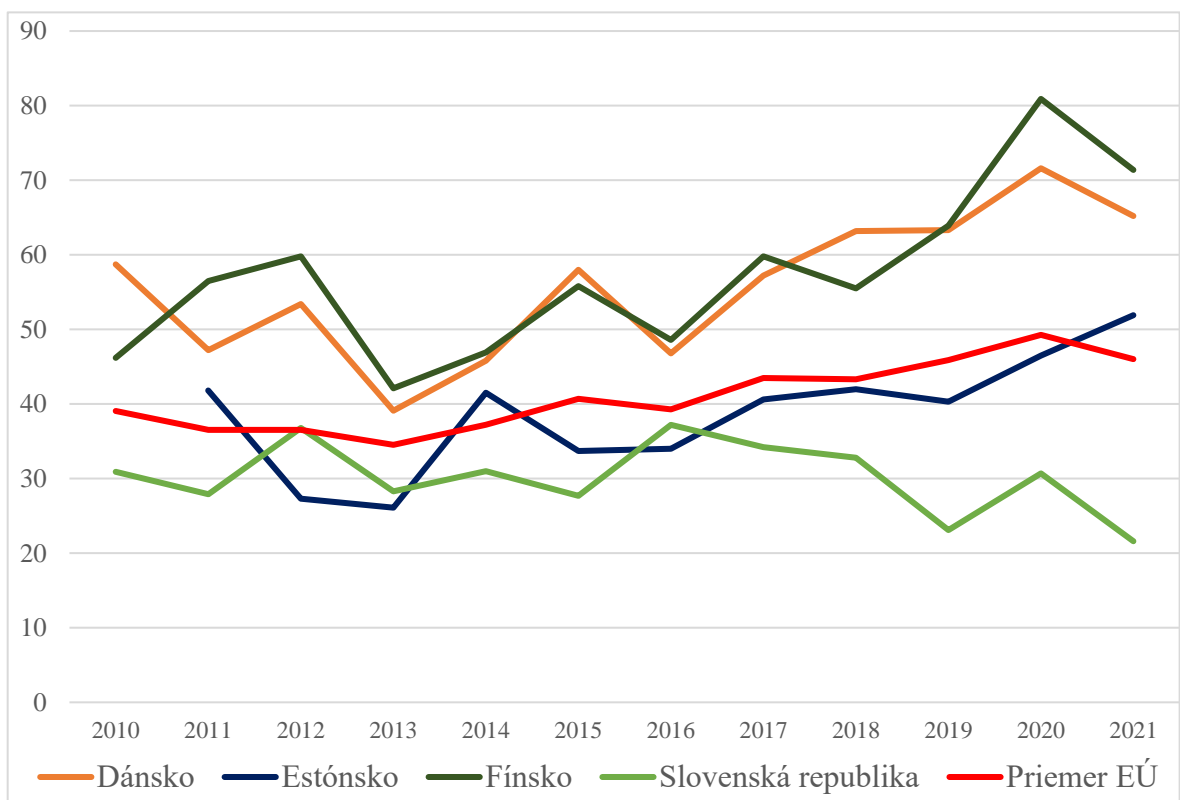
3.2 Indikátory politického charakteru

Ďalšou kategóriou indikátorov, sú indexy politického charakteru, opisujúce politické prostredie v krajine. Index dôvery vo vládu, index veľkosti tieňovej ekonomiky, ako aj index korupcie spolu úzko súvisia, keďže všetky z uvedených odzrkadľujú spokojnosť ekonomických subjektov s kvalitou verejného sektora a jeho zložiek. Sledovanie uvedených indikátorov je pre skúmanie daňovej morálky podnikateľov kľúčové, nakoľko politické prostredie má vplyv na stav, ako aj formovanie prostredia pre podnikateľov. Nedôvera vo vládu a vysoká korupcia v štáte majú negatívny vplyv na motiváciu podnikateľov vykonávať svoju činnosť čestne a v súlade s legislatívou príslušnej jurisdikcie. V takom prípade, zle nastaveného politického systému, je pre podnikateľov jednoduchšie presunúť záujmy svojho podnikania za hranicu zákonov a vyhnúť sa náročnej byrokrácií, či nutnosti uplácania príslušníkov verejnej správy. Čo odzrkadľuje index veľkosti tieňovej ekonomiky. Spolu

uvedené faktory predstavujú súhrn cenných informácií, pomocou ktorých je možné zhodnotiť atraktivitu podnikateľského prostredia v krajinách, ako aj posúdiť, v ktorých krajinách majú podnikateľské subjekty lepšiu predispozíciu k motivácií na participácií v daňovom systéme.

Index dôvery vo vládu je spracovaný podľa údajov OECD. Dáta sú výsledkom výskumov zameraných na zistenie postoja vybranej výskumnej vzorky ekonomických subjektov voči vláde v ich príslušnej krajine. Výsledkom výskumov je zistenie, aká veľká časť populácie dôveruje svojej vláde, pričom výsledky sú formulované ako podiel respondentov ktorí reagovali v otázkach dôvery voči svojej príslušnej vláde pozitívne, v pomere ku všetkým respondentom, čo v konečnom dôsledku reprezentuje percento obyvateľstva dôverujúce svojej vláde.

Graf 4: Index dôvery vo vládu

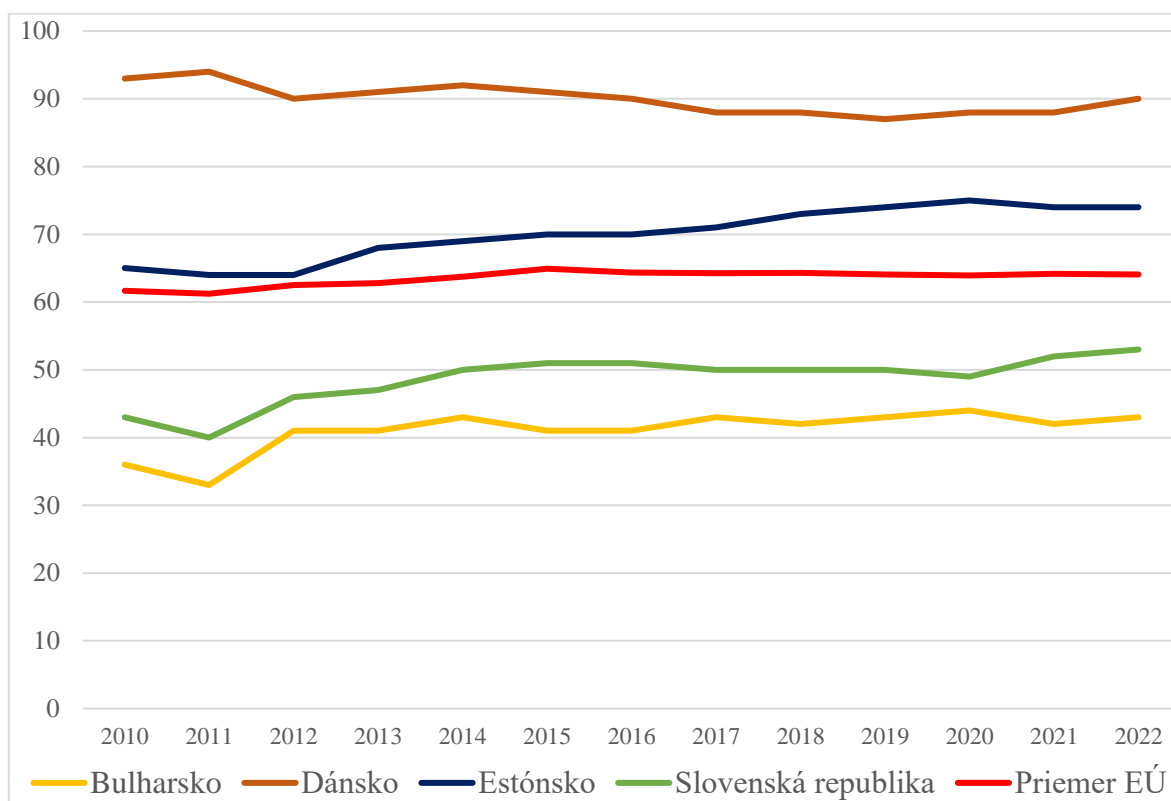

Vlastné spracovanie podľa prílohy č.2

Dôveru vo vládu na Slovensku prezentujú výsledky nestabilného charakteru. Hodnoty indexu poukazujú, že spomedzi porovnávaných krajín malo Slovensko za rok 2021 najmenej dôveryhodnú vládu, pričom ju pozitívne vnímalo len 21,6% respondentov, a jej dôveryhodnosť je v zostupnom trende už od roku 2016. Graf č. 4 taktiež poukazuje na nedostatočnú dôveru vo vládu na Slovensku aj z pohľadu porovnania hodnôt s priemerom EÚ. Hodnoty priemeru EÚ hovoria aj o opačnom trende vývoja indikátora ako na Slovensku, keďže hodnoty priemeru majú od roku 2013 rastový charakter, a počas skúmaných dvanástich rokov opakovane zaznamenávali vyššie hodnoty. Najvyššie hodnoty indexu zaznamenávajú v Európskej únii severské štáty. Medzi krajiny popredne hodnotené indexom patria okrem krajín Škandinávie aj Holandsko alebo Luxembursko. Predmetom analýzy údajov, ako aj ich komparácie, však nie sú hodnoty indexu pre Bulharsko, Rumunsko a Chorvátsko, nakoľko údaje nie sú predmetom dát OECD založených ja jednotnej metodike skúmania.

Index korupcie predstavuje index, ktorý hovorí o vnímanej úrovni korupcie vo verejnom sektore jednotlivých štátov. Výsledné hodnoty sa nachádzajú na stupnici od 0 po 100, pričom pri indexe platí hodnotenie na základe nepriamej úmery, a tak platí, že čím vyšší počet bodov obdrží krajina pri hodnotení, tým nižšia úroveň korupcie v nej je. Index je tak merateľným odrazom spoľahlivosti a spravodlivosti verejných sektorov porovnávaných štátov. Ekonomiky, ktoré majú integrované princípy proklientskeho prístupu do funkcií verejného sektora, si takýmto spôsobom zabezpečujú jeho funkčnosť na vysokej úrovni, a aj tým sa snažia eliminovať potrebu ekonomických subjektov poskytovať úplatky, ale aj prijímať ich z pohľadu pracovníkov verejnej správy.

Graf 5: Index korupcie

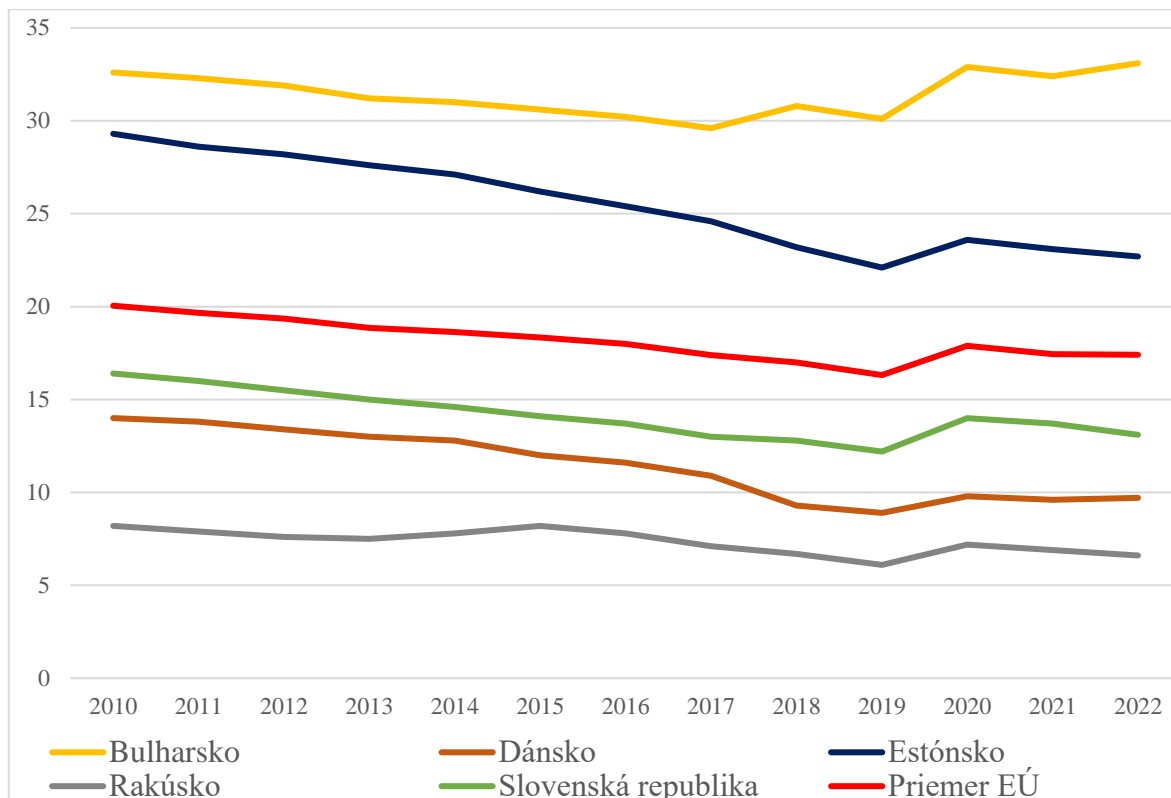
Vlastné spracovanie podľa prílohy č.3

Piaty graf použitý v diplomovej práci poskytuje popis korupcie počas skúmaného časového rámca. Podľa výsledkov indexu, Slovensko dosahuje vysokú úroveň vnímanej korupcie. Od roku 2010 bola korupcia v krajine nad priemerne vysoká v porovnaní s priemerom EÚ, aj napriek tomu, že sa v sledovanom čase jej úroveň znižovala a približovala priemerným hodnotám. Najväčší problém s vnímanou korupciou zaznamenávajú južné krajiny ako Rumunsko a Bulharsko, pričom v poslednom roku hodnotenom prostredníctvom indexu, bola v Maďarsku najhoršou v únii na úrovni 42 bodov. Naopak vysokým hodnotením opakovane každý rok disponujú škandinávské krajiny, kde nízka korupcia odzrkadľuje spravodlivé nastavenie systému verejnej správy.

Ďalším indikátorom je veľkosť tieňovej ekonomiky. Pre štáty je dôležité, aby boli jeho hodnoty na čo najnižšej úrovni. Podnikateľská činnosť vykonaná v rámci tieňovej ekonomiky totižto nie je predmetom zdanenia, nakoľko správca dane nemá možnosť prístupu k dokumentácií súvisiacej s predmetmi takejto obchodnej činnosti. Index ukazuje veľkosť čiernej ekonomiky ako percento hrubého domáceho produktu krajiny v ktorej sa

meria. Vo výsledku tak hovorí v prvom rade nie o jej absolútnej veľkosti, ale o jej pomere k oficiálnej príslušnej ekonomike. Výsledok tak ponúka vierohodný obraz o tom aká časť ekonomiky je aspoň z časti mimo legislatívneho rámca.

Graf 6: Veľkosť tieňovej ekonomiky v % HDP

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa prílohy č. 5

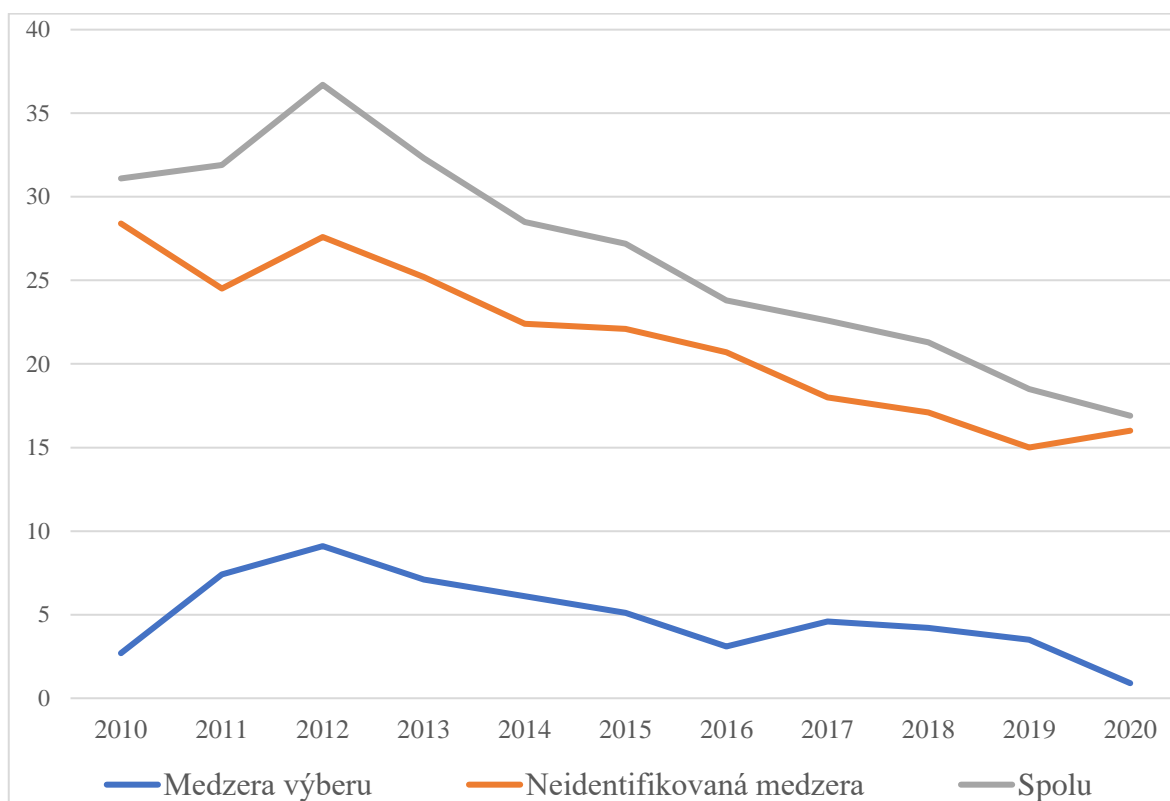
Veľkosť tieňovej ekonomiky sa na začiatku skúmaného obdobia v Európe pohybovala na intervale od 8,2 % po 32,6 % HDP. Rozdiel najvyššej a najnižšej hodnoty sa však v sledovanom čase výrazne nemenil. V roku 2022 predstavovala najmenšia tieňová ekonomika 6,6 % HDP, kým najväčšia tvorila 33,1 % HDP. Pozorovanie ukázalo, že počas celého pozorovaného časového úseku bola najväčšia tieňová ekonomika zaznamenaná v Bulharsku, kým najmenšími výsledkami počas skúmaných 12 rokov každoročne disponuje Rakúsko. Slovenská republika, v medzinárodnom porovnaní vykazuje pozitívne výsledky. Tieňová ekonomika v krajine má dlhodobo menšiu veľkosť v pomere k HDP, ako je priemer únie. Vývojom hodnôt pritom však po celý čas kopíruje klesajúci trend európskeho priemeru.

Analyzované indikátory použité pre poukázanie vplyvu politického prostredia na prostredie podnikateľské, a predovšetkým na ochotu podnikateľských subjektov byť aktívnou súčasťou daňového systému príslušného štátu a plniť si voči nemu povinnosti. V konečnom dôsledku kombinácia indikátorov tvorí obraz o atraktivite politického systému pre podnikanie. Hodnoty výskumu tak ukazujú, že Slovensko vzhľadom na pomery výsledkov krajín Európskej únie, nemá priaznivé podmienky politického zázemia. Nízka dôvera občanov vo vládu ako aj vysoká úroveň korupcie evokujú nespokojnosť so stavom verejnej správy a verejného sektora, čo môže viesť subjekty k neochote prispievať na takýto systém. Aj napriek nespokojnosti s vládou a problémom s korupciou je však len malá časť slovenskej ekonomiky považovaná za tieňovú, a to aj v prípade, že jej hodnoty porovnáme s inými krajinami v únii.

3.3 Daňová medzera na DPH v krajinách EÚ

Daňová medzera na DPH je ďalšou zložkou v predmete skúmanej problematiky. Ako už je uvedené v teoretickej časti, indikátor odzrkadľuje svedomitosť podnikateľov pri plnení povinností súvisiacimi s DPH, ako aj snahu štátu o zlepšovanie situácie. Pomocou daňovej medzery na DPH je teda možné sledovať daňovú morálku podnikateľov v oblasti DPH, jej vývoj v čase, ako aj vplyv reforiem zo strany štátu na podnikateľov. Indikátor však nie je aplikovateľný na situáciu v každej krajine, keďže daňové systémy niektorých krajín sveta nedisponujú takouto daňou. V krajinách, ktoré však disponujú DPH, je daňová medzera na tejto dani dôležitým meradlom daňovej morálky, keďže interpretuje úspešnosť výberu dane v konkrétnych hodnotách.

Graf 7: Daňová medzera na DPH v SR

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa prílohy č. 4

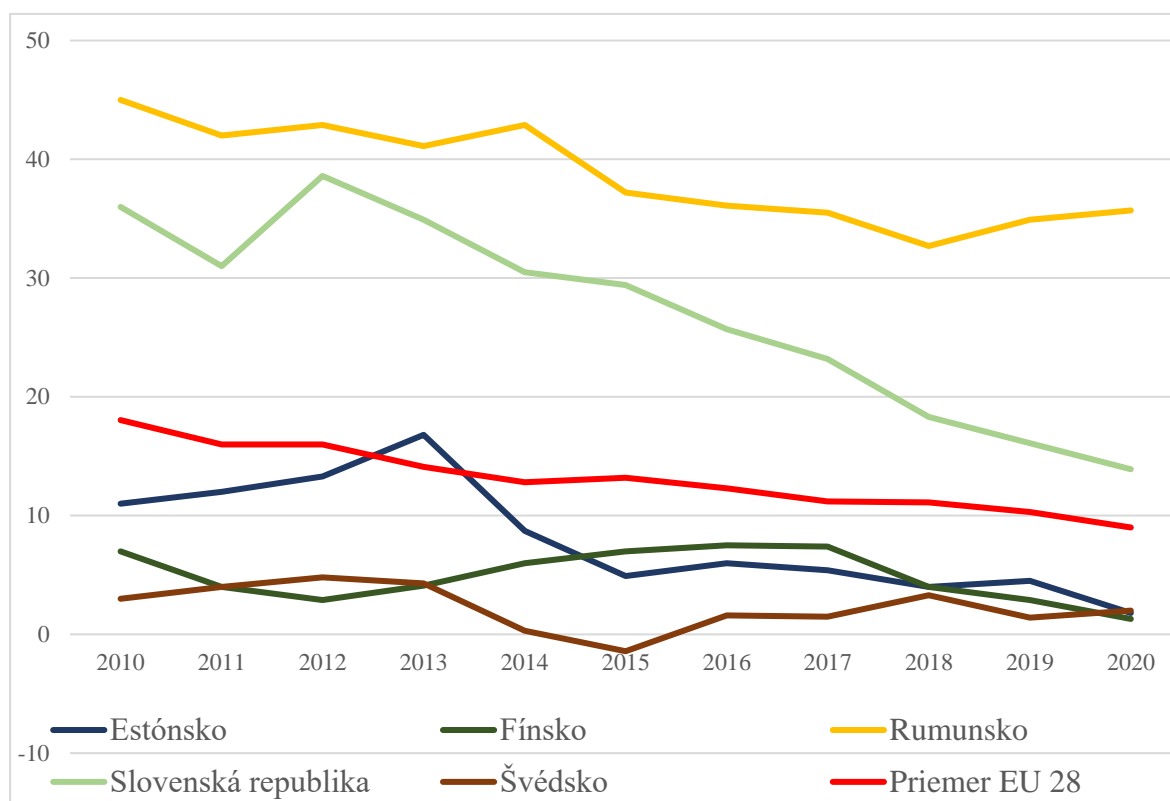
Hodnoty celkovej daňovej medzery výberu DPH, ako aj hodnoty jej zložiek, spracované v grafe č.1, poukazujú, tak ako aj hodnota predošlých indikátorov, na zlepšenie situácie. Podľa údajov daňová medzera od roku 2012 každoročne klesá a teda výber dane z pridanej hodnoty zaznamenáva pozitívne zmeny. Najvýraznejšie na veľkosť celkovej medzery vplyva zostup neidentifikovanej medzery, ktorá v skúmanom období mala najvyššiu hodnotu v roku 2010 na úrovni 28,4 % a do roku 2019 poklesla na úroveň 15 %, kedy mala za uvedené obdobie najnižšiu hodnotu. Výška medzery výberu dane sa pohybovala na intervale medzi 9,1 % v roku 2012 po hodnotu 0,9 % na spodnej hranici v roku 2020. Finančná správa v tlačovej správe z roku 2018 uvádza, že pokles daňovej medzery od roku 2012 je sprevádzaný mnohými reformami. V roku 2012 vstúpili do platnosti viaceré opatrenia, ktoré boli súčasťou akčných plánov boja proti daňovým podvodom. Medzi najvýznamnejšie patria obmedzenie maximálnej sumy pri platbe v hotovosti, zavedenie kontrolného výkazu DPH, spustenie virtuálnej registračnej pokladnice, zriadenie daňovej kobry, zavedenie nástrojov proklientskeho charakteru v podobe elektronickej komunikácie a ďalšie. Medzi najnovšie nástroje v snahe aj naďalej

znižovať daňovú medzeru a zároveň bojovať aj proti podvodom v oblasti dane z príjmov právnických osôb, zaradila finančná správa v roku 2019 projekt eKasa. Ten spočíva v tom, že všetky pokladnice prejdú procesom napojenia na portál finančnej správy pomocou internetu. Na centrálnom úložisku sa tak po novom nachádzajú informácie o každej transakcii vykonanej cez každú pokladňu a finančná správa má k týmto informáciám prístup okamžite po vykonaní transakcie. Jednoduchý prístup tak zjednoduší a zefektívni proces daňovej kontroly. Dostupnosť informácií pre finančnú správu by mala mať podľa predpokladu z roku 2018 výrazný vplyv na znižovanie daňovej medzery. Konkrétne daňová medzera na DPH v sektore reštaurácií, hotelov, kaviarní, maloobchodu a služieb sa mala od zavedenia projektu do praxe znížiť o 15 %. ²⁵ Obzvlášť sektor maloobchodu a služieb bol častejšie náchylný na daňové podvody. Opakované kontroly zo strany správcu dane poukázali na nekalé praktiky podnikateľov v podobe vydávania falošných pokladničných dokladov alebo zásahov do pokladníc. Na druhej strane, systém prináša výhody pre podnikateľov, ako aj spotrebiteľov. Kľúčové výhody spočívajú vo výraznom znížení administratívnej záťaže, elektronický bloček a možnosť použiť namiesto pokladne aj iné zariadenie s prístupom na internet ako napríklad tablet alebo mobilný telefón.

---

²⁵Finančná správa. 2018. *Eliminujeme podvody vo finálnej spotrebe*. [online] Bratislava : Finančná správa, 2018. [cit. 2023-04-08] Dostupné na internete: https://www.financnasprava.sk/_img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Pre_media/Tlacove_spravy/Rok_2018/2018.06.08_TS_Eliminujeme_podvody.pdf

Graf 8: Daňová medzera na DPH

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa prílohy č. 4

Medzinárodnú komparáciu veľkosti daňovej medzery na DPH, jej stav, ako aj vývoj počas sledovaného obdobia zachytáva graf číslo 7, pričom graf znázorňuje len dáta vybraných krajín Európskej únie. Údaje o veľkosti daňovej medzery na DPH ostatných krajín EÚ a Veľkej Británie sú predmetom prílohy č. 4. Najnižšie hodnoty počas celého obdobia vykazujú zväčša krajiny severnej Európy. Na grafe je možné vidieť údaje o daňovej medzere na DPH, zaznamenané vo Švédsku, ktoré dosahovali maximálne hodnoty v roku 2012 na úrovni 4,8%. Anomáliou v zozbieraných dátach je však spodná hranica intervalu hodnôt, kde Švédsky správca dane zaznamenal negatívnu medzeru na DPH a v roku 2015 bol výber DPH v krajine o 1,42% vyšší ako predpísaná daň. Švédska daňová medzera je tak dlhoročne pod priemerom Európskej únie. Ten počas skúmaného časového úseku zaznamenal pokles hodnoty o polovicu, z úrovne 18% na 9% v roku 2020. Hodnoty nad priemerom EÚ vykazuje Rumunsko, ktoré každoročne disponuje výrazne najvyššími hodnotami spomedzi skúmaných krajín. Z hľadiska medzinárodnej komparácie je zrejmé, že aj hodnoty Slovenskej republiky, aj napriek klesajúcemu trendu, každoročne vykazujú nadpriemerne vysoké výsledky.

Indikátory jednoduchostí platenia daní, ako aj indikátory politického charakteru majú nezameniteľný vplyv na ochotu daňových subjektov plniť si svoje záväzky voči štátu, ktoré im vyplývajú zo zákona. Ich vplyv na daňovú morálku podnikateľských subjektov je jednoducho merateľný pomocou daňovej medzery na DPH. Daň z pridanej hodnoty je daňou, ktorú platia len podnikatelia a preto sa na uvedenej daňovej medzere lepšie poukazuje ich daňová morálka, respektíve sa pomocou nej odzrkadľuje vplyv faktorov, ktoré ju v štáte formujú. Na jej výsledkoch je tak okrem toho možné porovnať aj vplyv jednotlivých faktorov, indikátorov a indexov na daňovú morálku z medzinárodného hľadiska.

Indikátory jednoduchosti platenia daní poukazujú na grafoch č. 2 a č. 3 na postupné zlepšovanie situácie na Slovensku. Časové bremeno malo stabilne klesajúci charakter počas celého skúmaného obdobia. Nižšia časová záťaž tak mala pozitívny efekt na konečný výber dane, meraný na daňovej medzere na DPH. Treba však uviesť, že aj napriek poklesu, je časová záťaž na Slovensku stále na vysokej úrovni. Skóre platenia daní rovnako hovorilo o postupnom zlepšovaní situácie, no nedostatočných výsledkoch. Vývoj indikátora je podobný ako v prípade časového zaťaženia, kedy sa hodnoty približujú úrovni priemeru v únii, no stále sú nadpriemerne vysoké. Prvá kategória indikátorov tak potvrdzuje, že vplyv aspektov jednoduchosti platenia daní pozitívne koreluje s výškou vybranej dane, a tak má priamy vplyv na daňovú morálku podnikateľov. Výsledky pozorovania potvrdzujú aj hodnoty zaznamenané Estónskou ekonomikou, kde výrazne nižšia časová záťaž podporuje výber DPH. O rovnakom výsledku hovorí aj komparácia vývoja daňovej medzery a skóre, kde Estónsko v oboch prípadoch zaznamenalo v roku 2013 výsledky negatívne presahujúce hodnoty priemeru Európskej únie. Počas nasledujúceho obdobia však podľa celkového skóre dochádzalo k zlepšovaniu daňovej politiky, čo sa jasne odzrkadlilo aj nízkou úrovňou daňovej medzery.

Vplyv politického prostredia v štáte taktiež vplýva na daňovú morálku podnikateľov, ktorí majú sústredenú podnikateľskú aktivitu v danom štáte, a teda aj na hodnotu vybranej respektíve nevybranej dane, ktorú majú zo zákona povinnosť platiť. Index dôvery vo vládu na Slovensku nie je zameraný len na vnímanie spokojnosti zo strany podnikateľov, no jeho výsledky majú svoje opodstatnenie aj pri hodnotení podnikateľského prostredia. Z grafov je zrejmé, že dôvera vo vládu na Slovensku nedosahuje úroveň, kedy by mohla mať na daňovú morálku pozitívny efekt, keďže má na rozdiel od priemernej úrovne dôvery vo vládu v únii klesajúci smer. Korupcia v krajine, meraná indexom korupcie, má podobný charakter vývoja ako indikátory jednoduchosti platenia daní, alebo daňovej medzery. Smerovanie jej

vnímanej veľkosti je teda na zostupe, no jej úroveň je počas skúmaného časového úseku každoročne na hodnotách prevyšujúcich priemer, čo taktiež nepriaznivo vypovedá o kvalite verejnej správy a zle vplýva na daňovú morálku. Zaujímavosťou je porovnanie vývoja veľkosti tieňovej ekonomiky s vývojom daňovej medzery na DPH. Ako sa uvádza v teórii, tieňová ekonomika má zásadný vplyv na daňovú medzeru, a predovšetkým na jej neidentifikovanú časť. Tá totiž predstavuje časť obchodov, ktorá nie je predmetom informácií, ku ktorým má správca dane dosah. Aj napriek tomu, že veľkosť tieňovej ekonomiky, predstavuje jediný skúmaný indikátor, ktorého hodnoty boli počas celého sledovaného obdobia na nižšej úrovni, ako bol priemer v Európskej únii, je viditeľný jeho vplyv na daňovej medzere. Neidentifikovateľná daňová medzera na DPH na Slovensku, ktorej vývoj je znázornený na grafe č. 7, vykazuje rovnako ako vývoj veľkosti tieňovej ekonomiky, klesajúci trend. Rast tieňovej ekonomiky v roku 2020 sa tak prejavil v neidentifikovateľnej medzere výberu dane, ktorá počas spomínaného roku taktiež zaznamenala rast. Indikátory tak ukázali, že politické zázemie v krajine nie je tak zásadným faktorom pri formovaní daňovej morálky, ako faktory priamo ovplyvňujúce daňové povinnosti, no ich účinok je stále značný. Nízka dôvera vo vládu a vysoká korupcia podporujú zväčšovanie daňovej medzery. Vplyv politického prostredia potvrdzujú aj výsledky zaznamenané ekonomikou Estónska. Rastúce hodnoty indexu dôvery vo vládu po roku 2013 prospeli zníženiu daňovej medzery na DPH v rovnakom období. Korupcia v krajine má taktiež charakter ústupu, aj keď bola počas sledovaného času na z hľadiska medzinárodnej komparácie výskumnej vzorky na podpriemerných úrovniach, pričom rozdiel medzi priemerom naďalej narastal. Zvláštnosťou je že tieňová ekonomika v Estónsku, aj napriek klesajúcemu smerovaniu, predstavovala pomerne veľkú časť HDP.

4 Diskusia

Praktická časť diplomovej práce posudzuje stav a vývoj daňovej morálky podnikateľov na Slovensku, čo v práci predstavuje primárny cieľ. Daňová morálka je hodnotená na základe aspektov zaradených do troch skupín: jednoduchosť platenia daní, aspekt politického prostredia a daňová medzera na DPH. V práci je stav a vývoj uvedených aspektov skúmaný od roku 2010 po súčasnosť, respektíve po roky kedy boli publikované posledné dostupné dáta (t.j. 2020). Dlhšie výskumné obdobie podáva dôkladnejší obraz o riešenej problematike a poskytuje tak priestor pre hlbšiu analýzu a komparáciu. Komparácia v práci spočíva predovšetkým v porovnaní hodnôt indikátorov, ktorými disponuje slovenská ekonomika, s hodnotami krajín, ktoré v analýze indikátorov vykazujú extrémne nízke a extrémne vysoké hodnoty, pričom sa porovnávajú aj hodnoty priemeru EÚ vystupujúce pre každý indikátor. Výsledky komparácie tak poskytujú presnejšie zhodnotenie daňovej morálky podnikateľov na Slovensku v porovnaní so situáciou v krajinách EÚ.

Aspekty vplyvu jednoduchosti platenia daní sú skúmané dvoma indikátormi: časovým zaťažením podnikateľov pri plnení daňových povinností a indikátorom skóre platenia daní. Nízka časová náročnosť, ako aj vysoká hodnota skóre platenia daní vypovedajú o jednoduchom daňovom systéme. Takýto daňový systém ponúka podnikateľom prehľadné podmienky a pravidlá, eliminuje sa ním informačná asymetria a daňovník tak lepšie rozumie svojim daňovým povinnostiam, čím dochádza k daňovým únikom z nepozornosti v menšej miere. Taktiež nízka administratívna náročnosť, ktorej vplyv je zahrnutý v hodnote skóre, odzrkadľuje funkčnú infraštruktúru daňového systému. Ako uvádzajú zdroje použité v teoretickej časti, jednoduché a fungujúce daňové systémy stimulujú ekonomické prostredie a tým aj podnikateľské aktivity. Kladnú odpoveď na prvú výskumnú otázku: **Má jednoduchý daňový systém pozitívny vplyv na daňovú morálku podnikateľov?** tak podporujú aj publikácie uvedené v prvej časti práce.

Daňová morálka podnikateľov je však hodnotená viacerými aspektami, ktoré majú vplyv na jej formovanie. O kvalite infraštruktúry podávajú merateľné výsledky index korupcie, veľkosť tieňovej ekonomiky, ako aj index daňovej medzery na DPH. Ako vidíme v grafe č. 2 a grafe č. 3 a v prílohách, ktoré slúžia ako zdroje údajov pre grafy, krajiny ktoré na základe jednoduchosti vo výskume disponujú najjednoduchšími daňovými systémami sú situované na severe Európy. Estónsko, Dánsko a Fínsko vystupujú v hodnotení pozitívnymi

hodnotami, no pomerne jednoduchým daňovým systémom disponuje aj Írsko a Švédsko. Ak však vezmeme do úvahy vplyv korupcie, tak je vo výskume viditeľná spojitosť medzi krajinami s jednoduchým daňovým systémom a ich úrovňou indexu korupcie. V týchto krajinách je totižto korupcia na dlhodobu nízkej úrovni, pod priemerom EÚ. Najnižšia korupcia vnímaná počas celého výskumného obdobia bola zaznamenaná v Dánsku a Fínsku. Aspekt dôvery vo vládu hovorí o rovnakých výsledkoch, keďže najvyššiu dôveru majú vlády škandinávskych štátov. Veľmi jednoduchý je aj daňový systém Luxemburska, ktorý tak isto potvrdzuje výskumný predpoklad. Dôvera vo vládu bola totiž v krajine dlhodobu na najvyšších úrovniach výskumnej vzorky. Treba podotknúť, že ani korupcia v krajine nepredstavuje problém. Pri skúmaní ďalšieho indikátora je na mieste znovu uviesť Luxembursko, keďže veľkosť tieňovej ekonomiky v krajine neprekročila 8,6 % HDP. Hypotézu potvrdzuje aj pozorovanie ďalších krajín, ktoré sú predmetom výskumu, ako napríklad Írsko alebo škandinávske krajiny (Dánsko, Fínsko, alebo Švédsko). Výsledky výskumu však ukázali, že vplyv veľkosti tieňovej ekonomiky nie je taký významný. Estónsko, ako krajina ktorej daňový systém patrí medzi najjednoduchšie, počas skúmaného obdobia disponovalo tieňovou ekonomikou na vyššej úrovni ako bol európsky priemer, pričom v roku 2010 bola jej veľkosť v pomere k HDP o 9,3% vyššia ako priemer EÚ. Konkrétnejší pohľad na daňovú morálku prináša daňová medzera. Graf č. 8 poukazuje na zodpovednosť podnikateľov pri platení DPH. Jednoduché daňové systémy ponúkajú podnikateľom zrozumiteľný prehľad o daňových zákonoch, a tým znižujú časovú a administratívnu náročnosť plnenia daňových povinností.

Spolu tieto faktory zvyšujú povedomie o daňovej istote, čo v konečnom dôsledku stimuluje podnikateľské prostredie, ako aj daňovú morálku. Tvrdenie potvrdzuje, že škandinávske štáty spolu s Estónskom vystupujú ako krajiny s najnižšími daňovými medzerami na DPH v rámci výskumnej vzorky. Keďže sa nám v práci potvrdila pravdivosť prvej čiastkovej výskumnej otázky, môžeme odpovedať na druhú: **Ak platí, že daňová morálka je lepšia v jednoduchom daňovom systéme, potvrdí sa toto tvrdenie aj v prípade, že doplníme aspekty daňovej medzery, korupcie, tieňovej ekonomiky a dôvery vo vládu ?** Výskum poukázal na spojitosť jednoduchých daňových systémov a ostatných uvedených aspektov. Predovšetkým ekonomiky škandinávskych krajín, Estónska a Luxemburska dokazujú pravdivosť tvrdenia.

To poskytuje priestor pre odpoveď na poslednú čiastkovú otázku: **Aké krajiny majú najlepšiu daňovú morálku v EÚ?** Odpoveď plynie z predchádzajúcich otázok, ktoré

poukazujú na najlepšiu daňovú morálku podnikateľov v krajinách Škandinávie, Estónska, a Luxemburska. Jednoduchý daňový systém spolu s kvalitnou administratívnou infraštruktúrou tvoria v uvedených krajinách podnikateľské prostredie s vysokou daňovou istotou. Podnikatelia tak jasne poznajú svoje povinnosti a fungovanie v krajine s lepšou úrovňou verejného sektora ich vedie k dôslednejšiemu dodržiavaniu daňových povinností, čoho odrazom je daňová medzera.

Praktická časť práce teda preukázala, že existuje pozitívny vplyv medzi jednoduchosťou daňového systému a daňovou morálkou podnikateľov, ako aj to, že hypotéza platí i v prípade, že k nej pridáme ďalšie skúmané aspekty. Práca na základe skúmaných faktorov taktiež poukázala na krajiny EÚ s najlepšou daňovou morálkou, ktorých Slovensko nie je súčasťou. Faktory vplyvu jednoduchosti platenia daní poukázali na to, že náročnosť daňového systému v krajine je z pohľadu EÚ nadpriemerná. Analýza faktorov politického charakteru poukazuje na najnižšiu úroveň dôvery vo vládu v EÚ a spolu s dlhodobo rozšírenou korupciou nepredstavujú predpoklad pre dobrú daňovú morálku. O jej nízkej úrovni hovorí aj daňová medzera na DPH, ktorá má síce klesajúcu tendenciu, no počas celého sledovaného obdobia bola v EÚ nadpriemerná. Jediným skúmaným parametrom, v ktorom Slovensko dosahovalo lepšie výsledky v porovnaní s priemerom EÚ, bol ukazovateľ tieňovej ekonomiky. V konečnom dôsledku to však hovorí o tom, že daňová morálka na Slovensku je podpriemerná z hľadiska Európskej únie.

Záver

Daňová morálka predstavuje pomerne rozsiahlu problematiku. Jej podstata spočíva v pochopení vnútornej iniciatívy daňového subjektu podieľať sa na daňovom systéme krajiny. Táto iniciatíva sa však nedá merať alebo posudzovať len na základe jedného indikátora, k presnejšiemu obrazu je potrebné problematiku posudzovať na základe viacerých hľadísk. Je tiež potrebné, aby sa rozlične prihliadalo na daňovú morálku jednotlivcov a podnikateľov. Podnikatelia, na rozdiel od jednotlivcov, vystupujú ako daňové subjekty pre iné druhy daní, zakladajú svoje rozhodnutia na odlišných faktoroch a majú iné podmienky pre daňové úniky.

Publikované štúdie popisujú, že jednoduchosť a prehľadnosť daňového systému vypovedajú o jeho funkčnosti a správnom nastavení, a kľúčovo vystupujú pri hodnotení daňovej morálky podnikateľov. Podľa viacerých zdrojov je totiž práve snaha štátu o tvorbu a udržanie daňových zákonov v čo najjednoduchšej podobe základným aspektom vysokej daňovej morálky podnikateľov. Okrem jednoduchosti plnenia daňových povinností má na podnikateľské prostredie krajiny vplyv aj kvalita administratívnej infraštruktúry verejného sektora, ktorá sa taktiež podieľa na formovaní daňovej morálky. Kvalitná správa verejného sektora vykazuje nízku korupciu, vysokú dôveru vo vládu, ako aj malý podiel tieňovej ekonomiky, čo pozitívne koreluje s vysokou daňovou morálkou.

Tvrdeniam zodpovedajú aj výsledky výskumu práce, v ktorom práve štáty s jednoduchými daňovými systémami vykazujú nízke výsledky daňovej medzery na DPH a vysokú kvalitu verejného sektora. Ako štáty s najlepšie hodnotenou daňovou morálkou vo výskume vystupujú škandinávské krajiny a Estónsko. Tie totiž disponujú najjednoduchšími daňovými systémami v Európskej únii. Vysokú úroveň daňovej morálky v krajinách s jednoduchými daňovými systémami podporujú aj hodnoty indikátorov politického charakteru, ktoré popisujú nízku korupciu, vysokú dôveru vo vládu ako aj nízku úroveň tieňovej ekonomiky, čiže funkčný verejný sektor.

Úroveň daňovej morálky na Slovensku však nie je podľa skúmaných indikátorov postačujúca. V porovnaní s krajinami EÚ je na Slovensku zložitý daňový systém s vysokou časovou náročnosťou, pričom jednoduchosť daňového systému sa vo výskume ukázala ako kľúčová pri hodnotení problematiky. Nadpriemerne vysoká korupcia a najnižšia dôvera vo vládu v krajine v rámci EÚ hovoria o zlej úrovni verejného sektora. Výsledky kombinácie

uvedených faktorov sa tak odrazili aj na hodnotách daňovej medzery na DPH. Výber DPH bol na Slovensku počas celého skúmaného obdobia menej efektívny ako v priemere EÚ. Treba však podotknúť, že vývoj skúmaných indikátorov sleduje zlepšovanie situácie na Slovensku. Reformy daňového systému majú za následok, že plnenie daňových povinností pre podnikateľov dnes predstavuje menej náročný a rýchlejší proces ako v roku 2010. Postupné zlepšovanie daňovej morálky je viditeľné aj v nízkej úrovni tieňovej ekonomiky, ako i postupne ubúdajúcej korupcii.

Zoznam použitej literatúry

- [1] § 154 - § 155 Zákona 563/2009 z 1. decembra 2009 o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- [2] § 276 - § 278a Zákona č. 300/2005 z 20 mája 2005 Trestného zákona.
- [3] § 86 Zákona č. 300/2005 z 20 mája 2005 Trestného zákona
- [4] § 3 Zákona č. 222/2004 z 6. apríla 2004 o dani z pridanej hodnoty
- [5] § 5 Zákona č. 513/1991 z 5. novembra 1991 Obchodný zákonník.
- [6] Finančné riaditeľstvo SR. *Benefity poskytované vysoko spoľahlivým a spoľahlivým daňovým subjektom*. [online]. Bratislava : Finančné riaditeľstvo SR [cit. 2023-03-31] Dostupné na internete: https://www.financnasprava.sk/img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Podnikatelia/Index_dan_spol/2022/2022.11.28_Benefity_IDS_VSaSDS.pdf
- [7] Finančné riaditeľstvo SR. *Index daňovej spoľahlivosti*. [online]. Bratislava : Finančné riaditeľstvo SR [cit. 2023-03-31] Dostupné na internete: <https://www.financnasprava.sk/sk/podnikatelia/dane/index-danovej-spolahlivosti>
- [8] GÁBIK, R., MOTKOVÁ, M. 2019. *Daňová medzera na DPH*. [online]. Ministerstvo financií SR. 2019. [cit: 2023-03-15] Dostupné na internete: https://www.mfsr.sk/files/archiv/37/DPH_GAP_manual_final_nova_sablon_a.pdf
- [9] KEMME, D. - PARIKH, B. - STEIGNER, T. 2020. *Tax Morale and International Tax Evasion*. [online]. Journal of World Business. 2020. [cit 2023-03-20] , Dostupné na <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1090951619301488#bib0060>
- [10] OECD. 2022. *Tax Morale II: Building Trust between Tax Administrations and Large Businesses*. [online]. Paris : OECD Publishing,, 2022. [cit. 2023-03-31] Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1787/7587f25c-en>.

- [11] OECD. 2019. *Tax Morale: What Drives People and Businesses to Pay Tax?*. [online]. OECD Publishing. Paris 2019. [cit 2023-02-12] , Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1787/f3d8ea10-en>.
- [12] PEKOVÁ, J. 2002. *Veřejné finance : úvod do problematiky. 2. vyd.* Praha : ASPI Publishing, 2002. 453 s. ISBN 80-86395-19-7.
- [13] ROTH, J. A. - SCHOLZ J. T. - DRYDEN WITTE, A. Taxpayer Compliance. In SOUR, L. An Economic Model of Tax Compliance with Individual Mortality and Group Comformity.. In *Economía Mexicana Nueva Época*. [online]. 2004. roč. XIII č. 1. s 45. [cit 2022-11-11] MPRA Paper No. 50334, Dostupné na: <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/50334/>
- [14] SCHNEIDER, F., ASLLANI, A. 2022. *Taxation of the Informal Economy in the EU*. [online]. European Parliament. Luxembourg 2022. [cit: 2023-03-22] , Dostupné na internete: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/734007/IPOL_STU\(2022\)734007_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/734007/IPOL_STU(2022)734007_EN.pdf)
- [15] SCHULTZOVÁ, A., RABATINOVÁ, M. 2011. *Dane zo spotreby. 2. vyd.* Bratislava : Ekonóm, 2011. 234 s. IBSN 978-80-225-3293-8.
- [16] Smernica 2006/112/ES z 28. novembra 2006 – o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty
- [17] ŠIROKÝ, J. a kol. 2008. *Daňové teorie – s praktickou aplikací. 2. vyd.* Praha : C. H. Beck, 2008. 301 s. IBSN 978-80-7400-005-8.
- [18] Vyhláška Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 544/2021 z 21. decembra 2021 o kritériách na určenie daňovej spoľahlivosti
- [19] Doing Business database. 2020 *Paying Taxes methodology*. [online] World Bank Group, 2020. [cit 2023-04-10] Dostupné na internete: <https://archive.doingbusiness.org/en/methodology/paying-taxes>
- [20] Finančná správa. 2018. *Eliminujeme podvody vo finálnej spotrebe*. [online] Bratislava : Finančná správa, 2018. [cit. 2023-04-08] Dostupné na internete: https://www.financnasprava.sk/_img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Pre_media/TIacove_spravy/Rok_2018/2018.06.08_TS_Eliminujeme_podvody.pdf
- [21] Doing Business database. 2020. *Paying Taxes*. [online]. 2020 [cit. 2023-03-12] dostupné na internete:

<https://subnational.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/paying-taxes/why-matters>.

- [22] Trading Economics. *Corruption Index*. [online]. [cit. 2023-04-25]
Dostupné na internete: <https://tradingeconomics.com/country-list/corruption-index>
- [23] OECD data. *Trust in government*. [online]. [cit. 2023-04-20]
Dostupné na internete: <https://data.oecd.org/gga/trust-in-government.htm>
- [24] Doing Business data. *Economy Snapshots*. [online]. The World Bank, [cit. 2023-04-20] Dostupné na internete: <https://archive.doingbusiness.org/en/data/>
- [25] European Commission. *VAT Gap in the EU Report 2022 – 2012*. [online]. Brussels : European Commission. 2022 [cit: 2023-04-22] Dostupné na internete: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/value-added-tax-vat/vat-gap_en

Prílohy

Príloha 1: Časové zaťaženie daňových povinností v hodinách za rok

Príloha 2: Index dôvery vo vládu v Európe

Príloha 3: Index korupcie

Príloha 4: Daňová medzera na DPH v %

Príloha 5: Veľkosť tieňovej ekonomiky v % HDP

Príloha 6: Skóre platenia daní

Príloha 1: Časové zaťaženie daňových povinností v hodinách za rok

Časové zaťaženie v hodinách za rok.											
Štáty EÚ											
Rok	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Belgicko	136	136	136	136	136	135	135	131	131	131	156
Bulharsko	441	453	453	453	453	436	436	436	482	598	598
Česká republika	230	230	236	222	222	230	230	230	386	386	442
Dánsko	132	132	132	132	132	132	132	130	135	135	135
Estónsko	50	50	50	56	81	81	81	81	81	81	81
Fínsko	90	90	93	93	93	93	93	93	93	243	243
Francúzsko	145	139	139	139	137	137	137	132	132	132	132
Grécko	193	193	193	193	193	193	193	202	224	224	224
Holandsko	119	119	119	119	120	120	120	124	124	131	164
Chorvátsko	202	202	202	202	202	204	192	192	192	192	196
Írsko	81,5	81	81	81	81	79	79	79	75	75	75
Litva	95	99	109,25	171	171	171	175	175	175	175	166
Lotyšsko	168,5	168,5	168,5	168,5	193	193	224	224	250	253	239
Luxembursko	55	55	55	55	55	55	55	59	59	59	59
Maďarsko	277	277	277	277	277	277	277	277	277	277	330
Malta	139	139	139	139	139	139	139	139	139	X	X
Nemecko	218	218	218	218	218	218	218	207	221	215	196
Poľsko	334	334	258	269	269	286	286	286	296	325	397
Portugalsko	243	243	243	243	275	275	275	275	275	298	328
Rakúsko	131	131	131	131	131	131	166	170	170	170	170
Rumunsko	163	163	163	161	161	161	202	218	224	230	204
Slovenská republika	192	192	192	192	188	207	207	207	231	257	257

Slovensko	233	233	233	233	233	233	233	233	233	233	234
Španielsko	143	147,5	152	152	158	167	167	167	187	197	213
Švédsko	122	122	122	122	122	122	122	122	122	122	122
Taliano	238	238	238	240	269	269	269	269	285	285	314
Štáty Európy mimo EÚ											
Albánsko	252	252	255	255	357	357	357	357	371	360	368
Bielorusko	170	184	184	176	176	183	319	338	654	798	900
Bosna a Hercegovina	411	411	411	411	420	407	407	407	422	422	422
Čierna Hora	300	300	300	300	314	320	320	320	372	372	372
Island	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
Lichtenštajnsko	49	49	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Moldavsko	183	181	181	181	186	185	181	220	228	228	228
Nórsko	80	80	84	84	84	84	84	88	88	88	88
Srbsko	225,5	225,5	225,5	225,5	244,25	279	279	279	279	279	279
Švajčiarsko	63	63	63	63	63	63	63	63	63	63	63
Ukrajina	327,5	327,5	327,5	355,5	346	346	386	488	657	657	736
Veľká Británie	114	105	105	105	105	105	105	105	105	105	105

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: Doing Business data.²⁶

²⁶ Doing Business data. *Economy Snapshots*. [online]. The World Bank, [cit. 2023-04-20] Dostupné na internete: <https://archive.doingbusiness.org/en/data/>

Príloha 2: Index dôvery vo vládu v Európe

Index dôvery vo vládu v %												
Štáty EÚ												
Rok	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Belgicko	47,3	29,5	32,8	44,2	45	41,9	45,9	46,9	55,4	44	28,9	33,7
Česká republika	28,4	31,9	X	42,1	34,4	41,5	43,5	34	24,3	17	20,6	31,2
Dánsko	65,2	71,6	63,3	63,2	57,2	46,8	58	45,8	39,1	53,4	47,2	58,7
Estónsko	51,9	46,5	40,3	42	40,6	34	33,7	41,5	26,1	27,3	41,8	X
Fínsko	71,4	80,9	63,9	55,5	59,8	48,6	55,8	46,9	42,1	59,8	56,5	46,2
Francúzsko	43,4	41	38,2	38,1	37,5	28,4	32	26,4	39,5	44,1	37,5	40,1
Grécko	40,2	39,7	39,6	15,7	14	13,2	43,7	18,8	14,4	12,6	17,5	23,7
Holandsko	58,5	78,1	61,7	65,7	67	57,2	58	52,5	54,3	57,5	60,3	63,6
Írsko	62,3	58,8	58,1	61,8	60,4	57,5	57,2	46	28,5	34,6	52,9	33,3
Litva	30,4	47,4	40,7	32,4	32,1	28	36,7	34,5	38,4	14,6	18,1	11,5
Lotyšsko	29,5	30,7	23,9	19,7	26,4	31,5	29,9	22,9	23,4	19,1	10,7	X
Luxembursko	X	X	78	75,5	73,9	67,9	69,5	66,3	73,7	74,4	77,1	76,8
Maďarsko	41,7	42,9	48,4	38,8	37,8	30,4	27,9	30,8	32,8	21	36	25,2
Nemecko	60,5	65,4	56,8	59,3	62,3	55,3	62,8	60,1	55,8	51,7	42,5	39,5
Poľsko	25,9	27,3	49,8	42,8	50,2	38,3	21,1	25,3	16,4	26,9	27,2	35,6
Portugalsko	57,6	61,5	43,6	52,1	50,1	35,5	21,8	22,7	17,9	23,1	21	24,5
Rakúsko	61	62,6	51,2	48,9	43,6	43,3	45,5	40,8	41,7	37,7	40,7	49,2
Slovenská republika	21,6	30,7	23,1	32,8	34,2	37,2	27,7	31	28,3	36,8	27,9	30,9
Slovinsko	33,9	45,3	39,7	23,9	24	25	20,3	17,7	16,3	23,8	18,2	33,2
Španielsko	37,2	38,2	36,8	28,5	27	30,3	27,8	21,1	18,5	339	30,9	30,3
Švédsko	63,4	67,1	51,3	49,4	55,9	48,6	49,9	56,3	58	62,6	63,9	60,3
Taliansko	35,4	37,5	22,2	20,7	23	23,8	26,1	30,9	14,6	28,1	26	33,4
Štáty Európy mimo EÚ												
Island	63,4	59,2	52,1	X	36,5	36,4	42,7	X	45,7	25,7	X	X
Nórsko	77,4	82,9	59,8	68	71,7	65,8	58,7	70	X	66,3	X	X
Švajčiarsko	83,8	84,6	80,7	85	82	79,9	78,8	75,2	X	77	X	X
Veľká Británia	39,5	34,7	34,1	42,1	44	40,9	45,7	42,3	37,9	42,1	46,8	50,4

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: *Trust in government*.²⁷

²⁷ OECD data. *Trust in government*. [online]. [cit. 2023-04-20] Dostupné na internete: <https://data.oecd.org/gga/trust-in-government.htm>

Príloha 3: Index korupcie

Index korupcie													
Štáty EÚ													
Rok	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Belgicko	73	73	76	75	75	75	77	77	76	75	75	75	71
Bulharsko	43	42	44	43	42	43	41	41	43	41	41	33	36
Česká republika	56	54	54	56	59	57	55	56	51	48	49	44	46
Dánsko	90	88	88	87	88	88	90	91	92	91	90	94	93
Estónsko	74	74	75	74	73	71	70	70	69	68	64	64	65
Fínsko	87	88	85	86	85	85	89	90	89	89	90	94	92
Francúzsko	72	71	69	69	72	70	69	70	69	71	71	70	68
Grécko	52	49	50	48	45	48	44	46	43	40	36	34	35
Holandsko	80	82	82	82	82	82	83	87	83	83	84	89	88
Chorvátsko	50	47	47	47	48	49	49	51	48	48	46	40	41
Írsko	77	74	72	74	73	74	73	75	74	72	69	75	80
Litva	62	61	60	60	59	59	59	61	58	57	54	48	50
Lotyšsko	59	59	57	56	58	58	57	55	55	53	49	42	43
Luxembursko	77	81	80	80	81	82	81	81	82	80	80	85	85
Maďarsko	42	43	44	44	46	45	48	51	54	54	55	46	47
Malta	51	54	53	54	54	56	55	56	55	56	57	56	56
Nemecko	79	80	80	80	80	81	81	81	79	78	79	80	79
Poľsko	55	56	56	58	60	60	62	62	61	60	58	55	53
Portugalsko	62	62	61	62	64	63	62	63	63	62	63	61	60
Rakúsko	71	74	76	77	76	75	75	76	72	69	69	78	79
Rumunsko	46	45	44	44	47	48	48	46	43	43	44	36	37
Slovenská republika	53	52	49	50	50	50	51	51	50	47	46	40	43
Slovinsko	56	57	60	60	60	61	61	60	58	57	61	59	64
Španielsko	60	61	62	62	58	57	58	58	60	59	65	62	61
Švédsko	83	85	85	85	85	84	88	89	87	89	88	93	92
Taliansko	56	56	53	53	52	50	47	44	43	43	42	39	39
Štáty Európy mimo EÚ													
Albánsko	36	35	36	35	36	38	39	36	33	31	33	31	33
Bielorusko	39	41	47	54	44	44	40	32	31	29	31	24	25

Bosna a Hercegovina	34	35	35	36	38	38	39	38	39	42	42	32	32
Čierna Hora	45	46	45	45	45	46	45	44	42	44	41	40	37
Island	74	74	75	78	76	77	78	79	79	78	82	83	85
Moldavsko	39	36	34	32	33	31	30	33	35	35	36	29	29
Nórsko	84	85	84	84	84	85	85	87	86	86	85	90	84
Srbsko	36	38	38	39	39	41	42	40	41	42	39	33	35
Švajčiarsko	82	84	85	85	85	85	86	86	86	85	86	88	87
Ukrajina	33	32	33	30	32	30	29	27	26	25	26	23	24
Veľká Británia	73	78	77	77	80	82	81	81	78	76	74	78	76

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: Corruption Index²⁸

---

²⁸ Trading Economics. *Corruption Index*. [online]. [cit. 2023-04-25] Dostupné na internete: <https://tradingeconomics.com/country-list/corruption-index>

Príloha 4: Daňová medzera na DPH v %

Daňová Medzera na DPH v %											
Štáty EÚ											
Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Belgicko	11	11	11,2	10,5	9,8	10,8	11,9	11,8	11,4	12,3	14
Bulharsko	22	24	18,5	17,2	23,6	20,6	12	11,8	10,8	8,3	6,3
Česká republika	26	20	23,6	22,4	16,6	16,5	14,7	12,4	13,8	14,3	11,9
Dánsko	8	9	8,5	16,8	10,5	10,8	8,2	7,4	7,9	8,6	5
Estónsko	11	12	13,3	16,8	8,7	4,9	6	5,4	4	4,5	1,8
Fínsko	7	4	2,9	4,1	6	7	7,5	7,4	4	2,9	1,3
Francúzsko	8	7	9,4	8,9	12,9	11,7	9	6,9	7,9	7,4	8
Grécko	30	38	33,4	34	25,3	28,3	31	33,6	29	25,8	19,7
Holandsko	0	4	4,4	4,2	9,2	7,9	5,7	5,2	5,5	4,4	2,8
Chorvátsko					4,3	3,9	7,7	6,6	7,4	1	6,9
Írsko	11	13	11,2	10,6	8,7	9,9	13,1	12,7	9,8	10,1	12,5
Litva	38	36	36,5	37,7	27,6	26,4	25,3	25,3	24,4	21,4	19,3
Lotyšsko	35	37	33,8	29,9	19	18	13,2	15,1	10,2	8,3	3,6
Luxembursko	3	4	5,4	5,1	2,4	5,6	3,3	0,7	8,5	6,6	6
Maďarsko	24	23	24,1	24,4	17	13,7	14,6	13,9	8,9	9,6	5,1
Malta	28	29	26,4	31	39,6	22,5	9,1	1,6	18,1	23,5	24,1
Nemecko	10	11	10,6	11,2	11	9,6	9,8	9,9	9,4	8,8	4,8
Poľsko	18	19	25,3	24,7	24,9	24,5	20,1	13,7	11,6	11,3	11,3
Portugalsko	12	13	8,7	9	13,2	11,5	12,7	10,3	9	7,9	8
Rakúsko	11	13	11,1	11,4	8,2	9,6	8	7,9	9,4	8,7	8,6
Rumunsko	45	42	42,9	41,1	42,9	37,2	36,1	35,5	32,7	34,9	35,7
Slovenská republika	36	31	38,6	34,9	30,5	29,4	25,7	23,2	18,3	16,1	13,9
Slovinsko	11	9	9,1	5,8	7,5	5,5	6,7	3,5	4,1	7,1	5,5
Španielsko	12	16	17	16,5	3,5	8,3	2,8	2,4	6,3	6,9	4,7
Švédsko	3	4	4,8	4,3	0,3	- 1,42	1,6	1,5	3,3	1,4	2
Taliansko	29	32	32	33,6	28,3	25,8	26,6	23,8	22,9	21,3	20,8
Štáty Európy mimo EÚ											
Veľká Británia	12	10	10,5	9,8	10,6	10,9	10,9	10,6	10,5	8,9	

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: VAT Gap in the EU Report ²⁹

²⁹ European Commission. *VAT Gap in the EU Report 2022 – 2012*. [online]. Brussels : European Commission. 2022 [cit: 2023-04-22] Dostupné na internete: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/value-added-tax-vat/vat-gap_en

Príloha 5: Veľkosť tieňovej ekonomiky v % HDP

Veľkosť tieňovej ekonomiky v % HDP													
Štáty EÚ													
Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Belgicko	174	17,1	16,8	16,4	16,1	16,2	16,1	15,6	15,4	15,1	16,2	16	16
Bulharsko	32,6	32,3	31,9	31,2	31	30,6	30,2	29,6	30,8	30,1	32,9	32,4	33,1
Česká republika	16,7	16,4	16	15,5	15,3	15,1	14,9	14,1	13,6	13,1	14,2	13,9	13,5
Dánsko	14	13,8	13,4	13	12,8	12	11,6	10,9	9,3	8,9	9,8	9,6	9,7
Estónsko	29,3	28,6	28,2	27,6	27,1	26,2	25,4	24,6	23,2	22,1	23,6	23,1	22,7
Fínsko	14	13,7	13,3	13	12,9	12,4	12	11,5	11	10,6	11,4	10,9	10,8
Francúzsko	11,3	11	10,8	9,9	10,8	12,3	12,6	12,8	12,5	12,4	13,6	13,1	14,2
Grécko	25,4	24,3	24	23,6	23,3	22,4	22	21,5	20,8	19,2	20,9	20,3	20,9 ₃
Holandsko	10	9,8	9,5	9,1	9,2	9	8,8	8,4	7,5	7	8,1	7,8	8,2
Chorvátsko	29,8	29,5	29	28,4	28	27,7	27,1	26,5	27,4	26,4	29,6	29	29,7
Írsko	13	12,8	12,7	12,2	11,8	11,3	10,8	10,4	9,7	8,9	9,9	9,4	10,1
Litva	29,7	29	28,5	28	27,1	25,8	24,9	23,8	23	21,9	23,1	22,9	22,4
Lotyšsko	27,3	26,5	26,1	25,5	24,7	23,6	22,9	21,3	20,2	19,8	20,9	20,2	19,9
Luxembursko	8,4	8,2	8,2	8	8,1	8,3	8,4	8,2	7,9	7,4	8,6	8,4	8,3
Maďarsko	23,3	22,8	22,5	22,1	21,6	21,9	22,2	22,4	22,7	23,2	26	25	25,4
Malta	26	25,8	25,3	24,3	24	24,3	24	23,6	23,2	22	23,5	23,1	23,4
Nemecko	13,5	12,7	12,5	12,1	11,6	11,2	10,8	10,4	9,7	8,5	10,4	10	8,8
Poľsko	25,4	25	24,4	23,8	23,5	23,3	23	22,2	21,7	20,7	22,5	22	21,9
Portugalsko	19,2	19,4	19,4	19	18,7	17,6	17,2	16,6	16,1	15,4	17	16,5	15,7
Rakúsko	8,2	7,9	7,6	7,5	7,8	8,2	7,8	7,1	6,7	6,1	7,2	6,9	6,6
Rumunsko	29,8	29,6	29,1	28,4	28,1	21	27,6	26,3	26,7	26,9	29,3	28,9	29
Slovenská republika	16,4	16	15,5	15	14,6	14,1	13,7	13	12,8	12,2	14	13,7	13,1
Slovinsko	24,3	24,1	23,6	23,1	23,5	23,3	23,1	22,4	22,2	21,5	23,1	22,5	22,1
Španielsko	19,4	19,2	19,2	18,6	18,5	18,2	17,9	17,2	16,6	15,4	17,4	16,9	15,8

Švédsko	15	14,7	14,3	13,9	13,6	13,2	12,6	12,1	11,6	10,7	11,7	11	10,8
Taliansko	21,8	21,2	21,6	21,1	20,8	20,6	20,2	19,8	19,5	18,7	20,4	20,2	20,3
Štáty Európy mimo EÚ													
Veľká Británia		10,5	10,1	9,7	9,6	9,4	9	9,4	9,8	9,6	10,7	10,2	10,9

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: *Taxation of the Informal Economy in the EU*³⁰

---

³⁰ SCHNEIDER, F., ASLLANI, A. 2022. *Taxation of the Informal Economy in the EU*. [online]. European Parliament. Luxembourg 2022. [cit: 2023-03-22] , Dostupné na internete: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/734007/IPOL_STU\(2022\)734007_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/734007/IPOL_STU(2022)734007_EN.pdf)

Príloha 6: Skóre platenia daní

Skóre											
Štáty EÚ											
Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Belgicko	75,8	76	75,7	75,5	75,4	75,1	77,2	77,1	77,7	77,5	78,4
Bulharsko	63	64,2	70,5	73,2	73,5	73,5	72,6	72,1	72,1	72	72,3
Česká republika	65	68,4	78,5	70,5	78,5	78,1	81,6	81,7	81,2	81,4	81,4
Dánsko	91	91	91,7	91,8	91,8	91,8	91,1	91,1	91,1	91,1	91,1
Estónsko	85,5	85,2	80	74,4	84,2	84,4	88,2	89,4	89,6	89,6	89,9
Fínsko	76,8	80,2	88,8	88,1	88,5	88,4	90,3	90,2	90,1	90,6	90,9
Francúzsko	70,9	70,9	71	69,9	69,6	68,7	77,5	77,8	78,4	79,3	79,2
Grécko	78,3	78,3	78,3	80,7	81,3	77,9	77,8	77,3	77	76,9	77,1
Holandsko	84,9	86,1	86,4	86,6	86,7	86,9	87,5	87,7	87,6	87,6	87,4
Chorvátsko	75,8	75,8	75,2	75,2	87,4	86,8	81,8	81,4	81,4	81,8	81,8
Írsko	95,3	95,3	95,3	95,1	95,1	95,1	94,6	94,6	94,6	94,6	94,6
Litva	80,6	80	81	81	81	81,5	85,4	85,5	87,8	88,7	88,8
Lotyšsko	82,6	81,9	82,3	84,2	84,6	86,2	88,8	89,8	89,8	89,7	89
Luxembursko	88,4	88,4	88,4	88,4	88,6	88,6	87,4	87,4	87,4	87,4	87,4
Maďarsko	64,5	68,2	70,2	71,8	72,1	73,3	70,8	71,6	77	79,2	80,6
Malta			85,9	85,9	85,9	85,9	77,5	76,2	76,2	76,2	76,2
Nemecko	79	76,4	76,8	79,1	76,8	77	82,2	82,2	82,1	82,1	82,2
Poľsko	53,3	63,9	65,7	72,2	72,3	72,3	79,1	79,1	79,5	76,5	76,4
Portugalsko	75,7	76,5	77,7	78,1	77,9	77,9	82,1	83,7	83,7	83,7	83,7
Rakúsko	76,4	76,5	76,8	76	76,4	78,3	83,4	83,4	83,3	83,5	83,5
Rumunsko	49,4	48,8	49,3	62	64	80	79,6	80,4	80,3	80,3	85,2
Slovenská republika	62,4	62,2	63,8	70,2	70,4	70,1	79,2	80,5	80,5	80,6	80,6
Slovinsko	75,9	77	77,3	83,5	84,1	84,4	83,3	83,3	83,3	83,3	83,3
Španielsko	74	75	84	85,2	75,4	74,8	83,1	84,2	84,4	84,6	84,7
Švédsko	81	81,9	81,9	81,9	82	83,5	85,3	85,3	85,3	85,3	85,3
Taliano	59,1	60,6	60,6	62	63,1	63,3	60,3	62,6	68,3	66,3	64
Priemer EÚ	74,6	75,5	77,4	78,6	79,5	80,1	81,8	82,1	82,7	82,7	82,9
Štáty Európy mimo EÚ											
Nórsko	90,6	90,6	90,6	90,6	90,8	90,9	84,2	84,2	84,8	84,8	85,1
Island	83,1	82,9	81,7	81,3	83,4	83,4	84,4	84,4	84,5	84,2	83,8
Švajčiarsko	89,2	89,1	89,1	88,8	89,2	89,1	87,7	87,7	87,7	87,7	87,7
Veľká Británia	90,2	89,6	89,6	90,2	90,3	90,9	86,4	86,8	86,9	87,1	86,2

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: [Doing business Data](#)³¹

³¹ Doing Business data. *Economy Snapshots*. [online]. The World Bank, [cit. 2023-04-20] Dostupné na internete: <https://archive.doingbusiness.org/en/data/>